

OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA 2015 – 2019

PÄIVITYS 2018

SISÄLLYSLUETTELO

YLEINEN OSA	1
1 JOHDANTO	1
2 VALVONNAN YLEINEN JOHTO	2
3 VALVONTASUUNNITELMAN LAATIMINEN JA HYVÄKSYMINEN	2
4 VALVONTASUUNNITELMAN SISÄLTÖ	2
4.1 Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastuskertomus ja pakkokeinot.....	3
4.2 Valvontakohdetyyppien tarkastustiheys, riskinarviointi ja riskiluokitus.....	4
4.3 Tarkastukseen käytettävä aika	4
4.4 Näytteenottosuunnitelma	4
4.5 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat	5
4.6 Valvontasuunnitelman hyväksyminen	5
4.7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	5
4.8 Raportointi	6
5 LAADUN KEHITTÄMINEN	6
6 VALVONTAHENKILÖSTÖN PÄTEVYYDEN VARMISTAMINEN	6
7 VALVONTAPROJEKTIT JA -HANKKEET	7
8 VARAUTUMISSUUNNITELMA	7
9 VIESTINTÄSUUNNITELMA	7
10 VOIMAVARAT	8
11 SUUNNITELMAN ULKOPUOLISTEN TEHTÄVIEN HOITO	9
12 TIETO- JA TUKIJÄRJESTELMÄT	9
13 VALVONNAN MAKSULLISUUS	9
14 VALVONNAN STRATEGISET TAVOITTEET	10
15 LAKI- JA SÄÄDÖSPERUSTEET	11
OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN ELINTARVIKELAIN VALVONTASUUNNITELMA 2015–2019	12
.....	12
1 JOHDANTO	12
2 SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN KOHTEET	12
3 ELINTARVIKETURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT HYVÄKSYMIS- JA ILMOITUSMENETTELYT	14
4 ELINTARVIKEHUONEISTOJEN TARKASTUKSET JA NIIDEN SISÄLTÖ	15
4.1 Ilmoitetun elintarvikehuoneiston ensimmäinen tarkastus.....	16
4.2 Laitokseksi hyväksyttävän elintarvikehuoneiston hyväksymistarkastus.....	17
4.3 Toiminnassa olevien elintarvikehuoneistojen tarkastus.....	17
4.4 Pakkokeinojen käyttö.....	18

5	VALVONTAKOHTTEEN TARKASTUSTIHEYS JA RISKILUOKITUS	19
6	NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA	20
	6.1 Muu viranomaisnäytteenotto ja projektit	21
	6.2 Näytteenottajan pätevyys	22
7	TERVEYSVAARATILANTEET JA TAKAISINVEDOT	22
8	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	23
9	MUUT HUOMIOON OTETTAVAT ASIAT	23
10	LAKI- JA SÄÄDÖSPERUSTEET JA EVIRAN OHJEET	24
	LIITE 1. ELINTARVIKEVALVONNAN VALVONTAKOHTTEIDEN LUKUMÄÄRÄ JA TARKASTUSTIHEYS 2018	25
	OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA 2015–2019	26
1	JOHDANTO	26
2	SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN KOHTEET	26
3	TARKASTUKSEN SISÄLTÖ	28
4	TARKASTUSTIHEYDET	32
5	NÄYTTEENOTTO JA NÄYTTEIDEN TUTKIMINEN	34
6	VALVONNAN PAINOPISTEET	35
7	MUUT HUOMIOON OTETTAVAT ASIAT	37
8	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	38
9	LAKI- JA SÄÄDÖSPERUSTEET JA VALVIRAN OHJEET	38
	LIITE 2. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTAKOHTTEIDEN LUKUMÄÄRÄ JA TARKASTUSTIHEYS 2018	38
	OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA 2015–2019	39
1	JOHDANTO	39
2	TARKASTUKSET JA NIIDEN SISÄLTÖ	40
	2.1 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta	41
	2.2 Tupakkalain alaisten tuotteiden myynti ja markkinointi	41
3	TARKASTUSTIHEYS JA TARKASTUKSIIN KESKIMÄÄRÄISESTI KÄYTETTÄVÄ AIKA	44
4	TUPAKKALAIN VALVONNAN PAINOPISTEET VALVONTAOHJELMAKAUDELLE 2015-2019 ...	44
5	MUUT HUOMIOON OTETTAVAT ASIAT	45
6	LAKI- JA SÄÄDÖSPERUSTEET	46
	LIITE 3. TUPAKKALAIN VALVONTAKOHTTEIDEN LUKUMÄÄRÄ JA TARKASTUSTIHEYS 2018	46

YLEINEN OSA

Oulun seudun ympäristötoimi on Oulun kaupungin liikelaitos, jonka yhtenä yksikkönä ympäristöterveydenhuolto toimii. Muita ympäristötoimen yksiköitä ovat ympäristönsuojelu ja eläinlääkintähuolto. Toiminta-alue käsittää Oulun kaupungin ja Hailuodon, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen ja Tyrnävän kunnat. Seudun alueella on noin 247 700 asukasta. Ympäristöterveydenhuollon toimitilat ovat Oulussa Ympäristötalossa, osoitteessa Solistinkatu 2. Yksikössä on 19 viranhaltijaa. Yksikön päällikkönä toimii ympäristöterveydenhuoltoyksikön päällikkö. Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta on delegoinut toimivaltaa viranhaltijoille.

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on ihmisten ja eläinten terveyden suojeleminen elinympäristössä vaikuttavilta haitallisilta tekijöiltä. Ympäristöterveydenhuollon lakeja ovat terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (23/2006), tupakkalaki (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Eläinlääkintähuollon valvonnasta laaditaan oma valvontasuunnitelma.

Valvonnan tavoitteena on varmistaa ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla ja ohjaamalla, antamalla lausuntoja sekä tekemällä tarkastuksia ja ottamalla näytteitä. Tarvittaessa epäkohtien poistamiseksi käytetään hallinnollisia pakkokeinoja. Valvontaviranomaisen on seurattava, että toimija myös poistaa epäkohdat. Viimekädessä vastuu toiminnan turvallisuudesta ja lainmukaisuudesta on toiminnanharjoittajalla. Tärkeänä osana toimintaan kuuluu varautuminen erityistilanteisiin.

Valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Valvontamaksut Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta hyväksyy osana koko ympäristötoimen yhteistä maksutaulukkoa.

Oulun seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on tehty keskusviranomaisten laatiman ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2015-2019 mukaisesti. Elintarvikevalvonnan suunnitelmassa on huomioitu Eviran elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015-2019 sekä sen liitteessä 3 esitetyt elintarviketurvallisuuden toimenpiteet vuosille 2018-2019. Terveydensuojelun ja tupakkalain suunnitelmissa on huomioitu Valviran vuosille 2018-2019 päivittämät valtakunnalliset valvontaohjelmat.

Oulun seudun ympäristötoimen kohdetietojärjestelmään on joulukuussa 2017 kirjattu valvontasuunnitelman mukaisia kohteita noin 3 400. Kohteiden määrä vaihtelee, koska uusia toimijoita aloittaa ja osa toimijoista lopettaa toiminnan. Myös lainsäädännön muutokset vaikuttavat valvontasuunnitelmaan kuuluvien kohteiden määrään.

2 Valvonnan yleinen johto

Ympäristöterveydenhuollon yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin johto kuuluvat omilla toimialueillaan sosiaali- ja terveysministeriölle ja maa- ja metsätalousministeriölle.

Ministeriöiden alaisten keskusvirastojen tehtävänä on toimialueellaan ohjata ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön toimeenpanoa ja valvontaa. Näitä keskusvirastoja ovat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira).

Kaikkien ympäristöterveydenhuollon lakien valvonta ja täytäntöönpano kuuluu kunnan viranomaiselle. Kuntien toimeenpanemaa valvontaa ohjaa ja valvoo aluehallintovirasto omalla toimialueellaan.

Edellä mainittujen lakien mukaisten tehtävien järjestämisestä on lisäksi säädetty ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009). Lain mukaan ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitaminen tulee järjestää kunnassa tai usean kunnan yhteistyönä siten, että tehtäviä on hoitamassa vähintään kymmenen henkilötyövuoden henkilöresurssi ja toiminta on yhden johdon (kunnan monijäseninen toimielin) alaisuudessa.

3 Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Oulun seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma laaditaan ottaen huomioon eri lakien mukaiset keskusvirastojen ohjeet ja valvonnan painopistealueet, paikalliset olosuhteet ja elinkeinorakenne sekä riskinarviointi. Valvontasuunnitelman tarkastusmäärät ja -tiheydet ovat keskusvirastojen ohjeiden mukaiset. Lisäksi suunnitelmaan on kirjattu valvontayksikön oma tavoite, joka on noin 70 % keskusviranomaisten tavoitteesta. Tarkastukset on kohdennettu toimialakohtaisissa osioissa painopistealueille, joista tarkastajat huomioivat ne omassa työnsuunnittelussaan. Suunnitelma sisältää valvontakohteiden määrän, niiden tarkastustiheyden ja tarkastukseen kuluvan ajan.

Valvontasuunnitelmat hyväksyy Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta. Hyväksytty valvontasuunnitelma toimitetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle hyväksymisvuoden loppuun mennessä.

4 Valvontasuunnitelman sisältö

Valtioneuvoston asetuksessa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011) säädetään ympäristöterveydenhuollon yhteisestä valtakunnallisesta valvontaohjelmasta ja ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä tarkoitetuista toimialakohtaisista valtakunnallisista valvontaohjelmista.

Eri lakien mukaisten valvontasuunnitelmien vähimmäissisällöstä säädetään toimialakohtaisissa säädöksissä (elintarvikelaki 48 §, terveydensuojelulaki 6 §, tupakkalaki 83 §). Näitä käsitellään tässä yleisessä osiossa yhteisten vaatimusten osalta. Tarkennukset on kirjattu toimialakohtaisiin eli elintarvikelain-, terveydensuojelulain ja tupakkalain valvontasuunnitelmiin.

4.1 Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastuskertomus ja pakkokeinot

Valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen toimesta säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimuksenmukaisuus. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin tai tuotteisiin.

Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastukset voivat sisältää myös näytteenottoa ja mittauksia, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palveluiden terveyshaittojen, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Osassa kohteita on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella.

Pääosa valvonnasta toteutuu ennalta laadittuun suunnitelmaan perustuvilla ns. valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla. Valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista peritään maksu. Myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta on maksullista silloin, kun määräysten antaminen perustuu säädösten noudattamatta jättämiseen.

Muita tarkastuksia tehdään tarvittaessa pääasiassa valitusten tai muiden viranomaisten esittämien valvontapyyntöjen perusteella. Tarkastukset voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta tai sopimalla tarkastusai-ka. Tarkastuksesta ilmoittaminen ei saa vaarantaa tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.

Tarkastukseen kuuluu

Tarkastukseen valmistautuminen ja asiakirjoihin perehtyminen:

- valvontakohtetta koskevat asiapaperit
- mahdolliset aikaisemmat huomautukset tai määräykset
- mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen kirjatut valitukset tms.
- valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden (sis. valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteet) tutkimustulokset

Tarkastus

- toiminnan tarkastus: onko toiminta ilmoitetun tai hakemuksen mukaista
- tilojen tarkastus: tilojen, laitteiden ja välineiden kunnan sekä puhtauden havainnointi
- toimintatapojen tarkastus: henkilökunnan työskentelytapojen ja mahdollisten riskien havainnointi
- henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteutuminen, mm. osaamistodistukset

Tarkastuksesta dokumentin kirjoittaminen:

- tarkastuskertomus
- tarkastuksessa apuna käytettävät tarkastuslomakkeet, kuten Oiva-tarkastukset

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, vaikka tarkastuksessa ei havaittaisi puutteita. Tarkastuskertomukseen kirjataan valvonnan tarkoitus, tarkastetut asiat, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimenpiteet ja niiden määräjät. Myös tarkastusajankohta, tarkastuksen tekijät ja läsnäolijat kirjataan.

Tarkastuskertomus toimitetaan valvontakohteeseen ja sen kopio jää viranomaiselle. Tarkastuskertomus voidaan toimittaa tiedoksi myös muille viranomaisille. Toimijalle voidaan antaa toimenpidemääräyksiä, joihin sisältyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia aiheuttava pakkokeino, jolloin kuuleminen tehdään joko määräyksen antamisen yhteydessä tai jälkepäin. Tarvittaessa asia viedään ympäristötoimen johtokunnan käsiteltäväksi.

4.2 Valvontakohtetyyppien tarkastustiheys, riskinarviointi ja riskiluokitus

Tässä valvontasuunnitelmassa toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin on kirjattu keskusvirastojen ohjeissa annettu keskimääräinen tarkastustiheys valvontakohtetyypeittäin. Lisäksi suunnitelmaan on kirjattu valvontayksikön oma tavoite, joka on 70 % keskusviranomaisten tavoitteesta.

Elintarvikevalvontakohteiden tarkastustiheydet on laadittu Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran elintarvikehuoneistojen riskiluokitusohjeen mukaisesti. Elintarvikevalvonnan tarkastukset on alkutuotannon kohteita lukuun ottamatta suunniteltu soveltaen Eviran ohjetta elintarvikehuoneistojen riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittämisestä.

Terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa riskinarvioinnin perusteella päiväkotien tarkastustiheyttä on vähennetty joka toinen vuosi tehtävistä tarkastuksista kerran kolmessa vuodessa tehtäviin tarkastuksiin.

4.3 Tarkastuksiin käytettävä aika

Tarkastuksiin käytettävä aika riippuu kohteen suuruudesta, toimintojen monipuolisuudesta sekä kohteen säädöstenmukaisuudesta. Tavoitteena on, että tarkastus valmistautumisineen ja kirjallisine dokumentteineen voidaan tehdä valtakunnallisen valvontaohjelman suositusten puitteissa. Suositus tarkastukseen käytettävästä ajasta on annettu kunkin lain valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Suunnitelmassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon valvonnan tietojärjestelmästä saadut tarkastuksiin käytetyt ajat.

Matkaan käytettävää aikaa ei lueta valvontakäynnin laskutettavaan osaan kuuluvaksi, jotta valvontakustannukset ovat sijainnista riippumatta yhtäläiset kaikille toimijoille.

4.4 Näytteenottosuunnitelma

Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin sisältyy näytteenottosuunnitelmat. Näiden näytteiden ja näytteenoton kustannuksista vastaa toiminnanharjoittaja. Suunnitelmaan kuuluu myös näytteenotto valtakunnallisiin valvontaohjelmiin ja projekteihin tai valvontayksikön omiin projekteihin. Näistä kustannuksista vastaa asianomainen keskusviranomainen tai ympäristöterveydenhuollon yksikkö.

Lisäksi yksikössä on varauduttu erityistilanteisiin liittyvään näytteenottoon ja laboratoriotutkimuksiin, esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämisessä, joiden näytteenottotarvetta ei ole mahdollista suunnitella etukäteen.

4.5 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat

Valvontaviranomaisen viranomaisvalvontaa varten ottamat tai otattamat näytteet tutkitaan kyseisiä tutkimuksia tekemään hyväksytyissä laboratorioissa. Hyväksytyistä laboratorioista on Eviran pitämä rekisteri.

Sisäilman terveyshaitan selvittämiseen kuuluvat tutkimukset näytteenottoineen kiinteistönomistaja tai -haltija tulee ostaa yksityisiltä kyseiseen toimintaan erikoistuneilta yrityksiltä. Käytettävän laboratorion tulee olla Eviran hyväksymä kyseisen tutkimusmenetelmän osalta. Myös melusta aiheutuvan sisätilojen terveyshaitan tutkimukset kiinteistönomistajan tai -haltijan tulee ostaa yksityiseltä melumittauksiin erikoistuneelta yritykseltä. Ympäristötoimen yksiköllä on mahdollista tehdä mahdollisen meluongelman selvittämiseksi alustavia suuntaa antavia mittauksia.

Ulkopuolista asiantuntijaa voidaan käyttää myös valvontasuunnitelman mukaisten viranomaisnäytteiden ottoon. Näytteenottajien pätevyysvaatimukset on kuvattu elintarvikenäytteiden osalta elintarvikevalvonnan suunnitelmassa ja talous- ja uimavesinäytteiden osalta terveydensuojelulain valvontasuunnitelmassa.

4.6 Valvontasuunnitelman hyväksyminen

Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta hyväksyy valvontasuunnitelman suunnitelmakautta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Hyväksymisen yhteydessä kirjataan myös seurantatapa. Tämän jälkeen valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain ja päivitys viedään johtokunnan käsiteltäväksi. Hyväksytty valvontasuunnitelma tai sen päivitys toimitetaan aluehallintovirastoon ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta.

4.7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta arvioi valvontaohjelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat tekijät:

- Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus
- Tarkastusten ja näytteiden määrät
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
- Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus
- Toiminnan kehittämistarpeet
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (auditoinnit)

Valvonnan kattavuus ja toteutuminen arvioidaan toimialakohtaisesti valvontakohdetyypeittäin ja painopistealueittain. Tarvittaessa selvitetään syyt miksi tavoitteisiin ei päästy (esim. resurssivaje, toiminnan muuttuminen, valvontasuunnitelmaan sisällymätön työ) ja laaditaan korjaavat toimenpiteet (esim. painopisteiden tarkentaminen), jotta tavoitteet toteutuisivat paremmin seuraavalla tarkastelujaksolla. Arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan puolivuositain. Ympäristötoimen välitilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan strategisten tavoitteiden toteutumista (taulukko 1). Varsinaisesti tavoitteiden toteutumista tarkastellaan vuosiyhteenvedossa. Toteutuneita tarkastus- ja näytteenottomääriä verrataan valvontasuunnitelmassa esitettyihin määriin. Lisäksi arvioidaan kuinka paljon voimavaroja on käytetty suunnitelman mukaiseen valvontaan ja kuinka paljon muihin tehtäviin.

4.8 Raportointi

Oulun seudun ympäristötoimi lähettää ympäristötoimen johtokunnan hyväksymän selvityksen valvontasuunnitelman toteutumisesta ja toimialakohtaiset toteutumaraportit toimitetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon vuosittain seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta.

5 Laadun kehittäminen

Toimintatavat ja työprosessit on kirjattu Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen YYP:n TEKEVÄ laatujärjestelmään, johon talletetaan käytössä olevat perustamisohjeet, toimintaohjeet ja malliasiakirjat. Yksikön toiminnan kehittämisessä huomioidaan ulkoisissa ja sisäisissä arvioinneissa esille tulleet kehittämiskohteet.

Ympäristötoimi on mukana valtakunnallisessa ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämishankkeessa. Kyseessä on viranomaisprosessien uudistus- ja digitalisointihanke, jonka tavoitteena on luoda keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhankintajärjestelmä kaikkien ympäristöterveydenhuollon viranomaisten käyttöön.

6 Valvontahenkilöstön pätevyyden varmistaminen

Valvontayksikössä varmistetaan, että tarkastuksia tekeville henkilöillä on riittävä pätevyys ja asiantuntemus toimenkuvansa mukaisten tehtävien hoitamiseen. Osaaminen perustuu lainsäädännön edellyttämään tutkintoon, perehdytykseen, koulutuspäiviin ja yksikössä tapahtuvaan ajantasaisen tiedon ylläpitämiseen. Henkilöstön osaamisen kartoittaminen on osa vuosittain käytävää kehityskeskustelua. Toimenkuvissa on otettu huomioon tavoite tarkastajien erikoistumisesta tietyille valvontasektorille. Yksikössä on tarkastajia, joiden toimenkuvaan kuuluu merkittävässä määrin tietyn lakiperusteen tai lakiperusteelle kuuluvan tietyn kohderyhmän (esimerkiksi terveydensuojelulain mukaiset vesilaitokset) mukaisten kohteiden valvontaa. Erikoistuminen otetaan huomioon koulutuksiin osallistumisessa.

Vuosittain laadittavan koulutussuunnitelman keskeisenä asiana on työntekijöiden osallistuminen toimenkuvansa kuuluviin koulutuksiin ja aluehallintoviranomaisen työnohjauspäiviin sekä suurten kaupunkien välisiin tapaamisiin. Yksikön sisällä annetaan myös koulutuspalautteita ja pidetään pätevyyttä yllä tiimikohtaisesti seuraamalla ajankohtaista lainsäädäntöä ja ohjeistusta sekä laatimalla ja päivittämällä tarkastus- ja perustamisohjeita. Lisäksi säännöllisissä yksikkö- ja tiimipalavereissa käsitellään yhdessä valvonnassa havaittuja ongelmia, lainsäädännön tulkintoja ja sovitaan yhteisistä toimintatavoista.

Tavoite on, että edellä mainituista osioista jokaiselle valvojalle kertyy vuosittainen työaika huomioiden kahdeksan koulutukseksi laskettavaa päivää vuodessa. Koulutuskäynnit merkitään tietojärjestelmään, minkä lisäksi työntekijöiden koulutuskäynnit merkitään Oulun kaupungin henkilöstöjärjestelmään (Ess).

Ympäristötoimen yksiköille on talousarviossa varattu erillinen koulutusmääräraha.

7 Valvontaprojektit ja -hankkeet

Ympäristötoimen tavoitteena on toteuttaa vuosittain 2-3 ympäristöterveydenhuollon projektia. Nämä on mainittu tarkemmin toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa. Projektit voivat olla osa valtakunnallisia tai alueellisia valvontaprojekteja tai ne voivat olla ympäristötoimen omia projekteja, joiden avulla kartoitetaan tiettyjen valvontakohderyhmien tai valvonnan osa-alueiden vaatimustenmukaisuuden tasoa. Taustalla on joko keskusviranomaisen, aluehallintoviranomaisen tai valvontayksikön painopisteeksi valitsema valvontasektori. Tulosten perusteella voidaan kohdistaa valvontaa ja suunnata voimavaroja tarkemmin riskialueille.

8 Varautumissuunnitelma

Oulun seudun ympäristötoimi on laatinut erillisen, koko toimialuetta koskevan varautumissuunnitelman. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Ympäristötoimi osallistuu muiden viranomaisten järjestämiin valmiusharjoituksiin ja järjestää myös itse valmiusharjoituksia.

Varautumissuunnitelmaan sisältyy epidemioiden selvittäminen. Oulun kaupungin ja muiden seudun kuntien epidemiatyöryhmät kokoontuvat vuosittain. Ryhmään kuuluvat Oulun seudun ympäristötoimen toiminta-alueen kuntien tartuntataudeista vastaavat lääkärit ja terveydenhoitajat. Tarvittaessa vesilaitosten edustajat on kutsuttu työryhmään. Yksittäisen epidemian selvittämiseksi työryhmä kutsutaan koolle tarvittavin osin.

9 Viestintäsuunnitelma

Oulun seudun ympäristötoimi noudattaa Oulun kaupungin yhteisiä ohjeita tiedottamisessa.

Internet sivut: Oulun seudun ympäristötoimella on kotisivut osoitteessa:

<http://www.ouka.fi/oulu/ymparisto-ja-luonto/ymparistoterveydenhuolto>. Sivustolle laitettut tiedotteet näkyvät sekä ympäristö- ja luonto-sivuston, että Oulun kaupungin kotisivuilla. Sivujen kautta on linkki myös ympäristötoimen johtokunnan kokouspöytäkirjoihin.

Tiedotteet: Oulun seudun ympäristötoimi laatii tiedotusvälineille tiedotteita ajankohtaisista asioista. Kohdetietojärjestelmästä voidaan poimia tarvittaessa tietyn tyyppisten kohteiden yhteystiedot ja toimittaa suoraan kohteisiin vain näitä koskevia tiedotteita.

Tiedottaminen erityistilanteissa: Epidemiatilanteessa noudatetaan erityistilannesuunnitelmaan kirjattua viestintäsuunnitelmaa. Ympäristötoimi voi tarvittaessa pyytää apua myös Oulun kaupungin keskushallinnon tiedottajilta. Hätä- tai viranomaistiedotteet tehdään pelastusviranomaisen kautta.

Ympäristötoimella on käytössä viranomaisradioverkossa (VIRVE) toimiva puhelin viranomaisten välistä yhteydenpitoa varten. Oulun Veden kanssa on käytössä kaupungin viranomaisverkkoon kuuluva puhelin. Eristystilanteissa voidaan hyödyntää myös valvontakohdetietojärjestelmän yhteystietoja.

Ympäristöterveydenhuolto osallistuu Oulun kaupungin järjestämiin valmiusharjoituksiin, jossa tiedottamisen harjoittaminen on keskeinen asia.

Asiakaspalaute: Ympäristötoimeen voidaan lähettää sähköisesti palautetta osoitteeseen ymparisto@ouka.fi sekä Oulun kaupungin sähköisen palautejärjestelmän kautta (e-palaute). Ruokamyrkytyspäilyilmoituksen voi tehdä ympäristöterveydenhuollon kotisivuilla olevan sähköisen lomakkeen avulla. Viestit välitetään sille viranhaltijalle, jonka valvontaan asia kuuluu. Lisäksi ympäristöterveydenhuollon kotisivuilla on linkki asiakastytyväisyyskyselyyn.

Koulutukset: Ympäristöterveydenhuollon asiantuntijat osallistuvat yhteistyötahojen järjestämiin koulutustilaisuuksiin luennoitsijoina. Yksikkö voi järjestää alueensa toimijoille myös omia koulutustilaisuuksia ajankohtaisista aiheista.

Ympäristötoimessa noudatetaan koko Oulun kaupunkia koskevia viestintäohjeita, jotka löytyvät Oulun kaupungin Intranet-sivuilta.

10 Voimavarat

Suunnitelma henkilöstövoimavarojen käytöstä vuodelle 2018

	HTV	% kokonais- työajasta
Elintarvikelaki	9,3	56
Terveydensuojelulaki	6,3	37
Tupakkalaki	0,9	5
Lääkelaki	0,1	1
Muu	0,1	1
Yhteensä	17	100

Työajan seurannan perusteella työaika jakaantuu seuraavasti

Valvontasuunnitelman mukainen työ	23 %
Muu valvonta	19 %
Luvat, ilmoitukset ja päät	8 %
Ennaltaehkäisy ja terveyden edistäminen	39 %
Muut (esim. toimistotyö)	11 %

Tavoitteena on saavuttaa käytettävissä olevilla henkilöstöresursseilla (17 htv) 70 %:n valvontasuunnitelmana toteutuma keskusviranomaisten antamista tarkastustavoitteista.

11 Suunnitelman ulkopuolisten tehtävien hoito

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia tehtäviä ovat mm. asunnontarkastukset ja sisäilman terveyshaittaan liittyvä ohjaus, koulujen ja päiväkotien sisäilmaneuvottelut, ruokamyrkytyspäilyistä ja talousvesivalituksesta aiheutuneet selvitykset ja toimenpiteet, elintarvikkeiden viennin valvonta, laivojen saniteettitarkastukset. Suunnitelmalliseen valvontaan kuulumattomien tehtävien hoitamiseen kuluu yli 70 % kokonaisyöajasta.

Myös valvonnan terveyshaittojen ehkäisemiseksi annettavat lausunnot ympäristö- ja rakennusluvista ovat valvontasuunnitelmaan kuulumatonta työtä.

Työaikaa kuluu myös sellaisten lakisääteisten kunnalta edellytetyjen tehtävien hoitamiseen, joita ei ole määritelty ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä, kuten lääkelain mukainen nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta vähittäismyyntipaikoissa.

12 Tieto- ja tukijärjestelmät

Tietojärjestelmä: Valvontakohteet ja niihin kohdistuneet suoritteet kirjataan kohdekohtaisesti ympäristötoimen käytössä olevaan Digia Tarkastaja –tietojärjestelmään.

Viranhaltijapäätökset ja todistukset: Tupakkalain mukaiset päätökset sekä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset todistukset tehdään Digia-tietojärjestelmässä.

Delegointipäätökset ovat nähtävillä Oulun kaupungin Internet-sivuilla
<http://www.ouka.fi/oulu/paatoksenteko-ja-hallinto/johtosaannot-ja-ohjeet>

Toiminta- ja laatujärjestelmä: Valvonnan yhtenäistämiseksi laaditut toimintaohjeet ja valvontakohteiden perustamisohjeet ovat TEKEVÄ laatujärjestelmässä.

13 Valvonnan maksullisuus

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ja näytekustannukset ovat toimijoille maksullisia. Maksu määräytyy tarkastukseen käytetyn ajan mukaan. Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytetyn ajan arvioimisessa on otettu huomioon tarkastuksen tarkoitus, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastuksiin voi kuulua uusintatarkastuksia tai jälkivalvontaa. Myös nämä tarkastukset ovat maksullisia.

Taksa on hyväksytty erillisenä ja se viedään johtokunnan hyväksyttäväksi aina päivityksen jälkeen. Voimassa oleva taksa on ympäristötoimen Internet-sivuilla.

Kertyneet tulot tulevat ympäristöterveydenhuollon yksikölle ja niitä käytetään toiminnan voimavarojen turvaamiseen.

14 Valvonnan strategiset tavoitteet

Ympäristötoimen talousarvion ympäristöterveydenhuollon toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2018 on esitetty seuraavassa taulukossa.

Elinvoima, elinkeinoelämän uudistuminen ja kilpailukyky

Strategiset linjaukset/Päämäärä	Toiminnallinen tavoite	Mittarit/Tavoitetaso
Yritysten tuote- ja palveluvienti sekä investoinnit alueelle kasvavat	Tarkoituksenmukaiset ja asiakaslähtöiset palvelut	Viranomaisluvut ja ilmoitukset käsitellään hyvän hallinnon periaatteita noudattaen viivytyksettä niille asetetuissa tavoiteajoissa Elinkeinoelämän viranomaisvalvonta toiminnan edellyttämällä tasolla ja valvontatoimet on suunnattu säännöksissä ja määräyksissä asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumiseksi

Kuntalaisten hyvinvointi

Strategiset linjaukset/Päämäärä	Toiminnallinen tavoite	Mittarit/Tavoitetaso
1.1 Hyvinvoinnin edistäminen ja asiakaslähtöinen palvelujen kehittäminen elämän eri vaiheissa	Terveydelle turvalliset elintarvikkeet ja talousvesi	Talousveden ja elintarvikkeiden laatu hyvä/ei yhtään vesitai elintarvikevälikkeistä epidemiaa
1.1 Hyvinvoinnin edistäminen ja asiakaslähtöinen palvelujen kehittäminen elämän eri vaiheissa	Elinympäristön valvonnan riittävyyden turvaaminen	Riskielintarvikkeiden laatu ei ole edellisestä seurantakerrasta heikentynyt Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten toteutumisaste noin 70 % keskusviranomaisten suosituksesta Tarkastusten kohdentaminen painopisteenä oleviin kohteisiin Moniammatillisen tarkastusmallin hyödyntäminen kouluissa ja oppilaitoksissa
1.1 Hyvinvoinnin edistäminen ja asiakaslähtöinen palvelujen kehittäminen elämän eri vaiheissa	Erytistilanteisiin varautuminen	Erytistilanteiden ja poikkeusolojen suunnitelman ylläpito ja perehdyttäminen Erytistilanneharjoituksiin osallistuminen Talousvettä toimittavien laitosten erityistilannevalmiuksien valvonta sekä käytännön harjoittelu

Strategiset linjaukset/Päämäärä	Toiminnallinen tavoite	Mittarit/Tavoitetaso
1.1 Hyvinvoinnin edistäminen ja asiakaslähtöinen palvelujen kehittäminen elämän eri vaiheissa	Toimiva tupakkalain mukainen valvonta	Tupakkatuotteiden esilläpito vaatimusten mukainen

Ympäristön kestävyys ja yhdyskuntarakenteen eheys

Strategiset linjaukset/Päämäärä	Toiminnallinen tavoite	Mittarit/Tavoitetaso
3.3 Ympäristövaistulliset toimijat	3.3.2. Hyvän ympäristön tilan turvaaminen	EU-uimarantojen vesien laatu täyttää EU-kriteerit, EU-uimarantojen luokitus vähintään tyydyttävä
3.3 Ympäristövaistulliset toimijat	3.3.3. Ympäristötietoiset päättäjät, asukkaat, yritykset ja työntekijät	Oikea-aikainen ja oikein kohdistettu tiedotus Ympäristöjulkaisut 2-4 kpl Ympäristöraportit 3-4 kpl Ymp.tietoisuuskampanjat
3.2 Energia- ja materiaalitehokkuus	3.2.2. Energiatehokkaat asumisterveelliset rakennukset	Sisäilman laatu terveysuojelulain edellyttämällä tasolla painopisteenä olevissa kohteissa

15 Laki- ja säädösperusteet

Velvollisuus valvontasuunnitelmien laatimiseen sisältyy seuraaviin lakeihin:

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Terveysuojelulaki (763/1994)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011)
- EY-valvonta-asetus (882/2004)
- Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015–2019, päivitys vuosille 2018–2019

OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN ELINTARVIKELAIN VALVONTASUUNNITELMA 2015–2019

Päivitys 2018

1 Johdanto

Elintarvikelain mukaan kunnan on laadittava säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa taloudellisilta tappioilta (elintarvikelaki 48 §). Elintarvikevalvonnan tulee olla säännöllistä, tehokasta, yhdenvertaista ja avointa sekä riskeihin perustuvaa ja tarkoituksenmukaisella tiheydellä toistuvaa (valvonta-asetus (EY) N:o 882/2011 artikla 3).

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, jalostuksen, valmistuksen ja muun käsittelyn turvallisuus terveysvaarojen estämiseksi sekä elintarvikkeiden terveydellinen ja muu vaatimusten mukainen laatu. Lisäksi valvonnalla varmistetaan elintarvikkeiden jäljitettävyys ja elintarvikkeista annettavien tietojen totuudenmukaisuus. Valvonta perustuu EU-säädöksiin ja sitä kansallisesti toimeenpanevaan elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin asetuksiin. Ympäristötoimen strategiaan on kirjattu tavoitteeksi, että toimialueella ei ole yhtään elintarvikevälikkeistä ruokamyrkytysepidemiaa.

Elintarvikevalvontaa toteutetaan riskiperusteisesti. Valvontatarpeeseen vaikuttavat elintarvikealan toiminnan luonne, laajuus ja valvontahistoria. Valvontakohteiden tarkastustiheydet määritellään Eviran riskiluokitusohjeiden mukaisesti. Oiva-arviointiohjeiden mukaisissa tarkastuksissa painottuu riskiperusteisuus sekä epäkohtien korjaamisen seuranta. Elintarvikealan toimijoilla on vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta, minkä toimijat varmistavat omavalvontajärjestelmällä.

Valtakunnallisena painopisteenä ovat elintarvikevalvonnan yhdenmukaistaminen ja riskiperusteisuuden edistäminen sekä valvonnan kohde- ja vaativuuskattavuuden varmistaminen. Elintarvikepetoksiin liittyvän valvonnan ja torjunnan kehittäminen, tuotteiden jäljitys luomuketjussa ja alkutuotannon elintarvikevalvonnan käynnistäminen ovat myös painopisteinä. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnassa tavoitteena on viranomaisyhteistyön ja vientivalvonnan kehittäminen. Lisäksi valvontayksikön omana painopisteenä on lihan jäljitettävyys ja kuluttajille esitettävien alkuperätietojen valvonta.

Vaikuttavuutta seurataan vuosittain Oiva-valvontatulosten kehityksellä. Laatua ja tehokkuutta seurataan, kuinka suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet ja kuinka paljon eri elintarvikehuoneistoja on tarkastettu.

2 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Elintarvikelain mukaiset valvontakohteet vaativat joko viranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksenvaivaisia. Elintarvikevalvontaviranomainen tekee hakemuksesta hyväksymispäätöksen ja antaa ilmoituksesta

todistuksen, minkä jälkeen elintarvikehuoneisto lisätään valvontayksikön tietojärjestelmään. Tämän jälkeen elintarvikehuoneistot ovat suunnitelmallisen valvonnan piirissä.

Elintarvikesäädösten mukaan valvontaviranomaisella tulee olla ajan tasalla olevat tiedot kaikista alueensa elintarvikevalvontakohteista (elintarvikelaki 83 §).

Näitä ovat:

- ilmoittamista tai hyväksyntää edellyttävät elintarvikehuoneistot mukaan lukien ns. virtuaalihuoneistot, liikkuvat elintarvikehuoneistot ja kuljetustoiminta;
- liikkuva elintarvikehuoneisto merkitään rekisteriin vain siinä valvontayksikössä, joka on käsitellyt ko. huoneistosta tehdyn ilmoituksen; mikäli ilmoitus on tehty toisen valvontayksikön alueella, liikkuvan elintarvikehuoneiston tulee tiedottaa saapumisesta valvontayksikölle;
- alkutuotantopaikat ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden vähäriskiseksi luokiteltu käsittely edellyttää ilmoittamista, mutta itujen tuotanto yli 5000 kg /v edellyttää hyväksymistä;
- toimijat, jotka valmistavat tai saattavat markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita (kontaktimateriaalialan toimijat).

Seuraavassa taulukossa on esitetty Oulun seudun ympäristötoimen elintarvikevalvonnan kohteina olevien elintarvikehuoneistojen määrät.

Elintarvikevalvonnan kohteet

Elintarvikehuoneistot	Kohteiden määrä
Maitoalan laitos	4
Liha-alan laitos	3
Kala-alan laitos	11
Leipomo-, vilja- ja kasvisalan valmistus	42
Muu elintarvikkeiden valmistus	9
Elintarvikkeiden myynti	308
Elintarvikkeiden tarjoilu	1 186
Elintarvikkeiden kuljetus	108
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	14
Elintarvikekontaktimateriaalit	5
Alkutuotanto	242
Yhteensä	1 932

3 Elintarviketurvallisuuden liittyvät hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyt

Alkutuotantopaikat

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen ilmoittaa alkutuotannon toimijalle ottaneensa vastaan ilmoituksen. Elintarvikelaissa (23/2006) on määritelty ns. vähäriskiset alkutuotannon toiminnot, joista ei tarvitse tehdä ilmoitusta valvontaviranomaiselle, kuten luonnonvaraisen riistan metsästyksestä ja luonnonvaraisten tuotteiden keräilystä (elintarvikelaki 22 §).

Elintarvikealan toimijan, joka tuottaa ituja, on haettava alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Valvontaviranomainen tekee alkutuotantopaikan hyväksymisestä päätöksen (elintarvikelaki 22a §).

Elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä elintarvikelain 15 §:n mukaiseksi laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista (hyväksytty elintarvikehuoneisto). Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä. Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset ja laitos on hyväksytty (elintarvikelaki 13 ja 15 §).

Vähäriskisistä toiminnoista annetussa asetuksessa (1258/2011) on määritelty ne eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevät elintarvikehuoneistot, joilta ei edellytetä laitoshyväksyntää, vaan elintarvikehuoneistoilmoitus riittää.

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta viranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista (ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta sekä toimijan vaihtumisesta on viivytyksettä ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Ilmoituksen elintarvikehuoneistosta käsittelee sen kunnan valvontaviranomainen, jossa elintarvikehuoneisto sijaitsee. Ilmoituksen liikkuvasta elintarvikehuoneistosta, sekä sellaisesta elintarvikehuoneistotoiminnasta, jossa elintarvikkeita ammattimaisesti kuljetetaan, käsittelee sen kunnan valvontaviranomainen, jonka alueella toiminta aloitetaan tai jonka alueella elintarvikehuoneistotoiminnasta on aikaisemmin ilmoitettu.

Liikkuvassa elintarvikehuoneistossa tapahtuvasta elintarvikkeiden myynnistä ja käsittelystä on tiedotettava vähintään 4 arkipäivää aikaisemmin sen kunnan valvontaviranomaiselle, jonka alueella toimintaa harjoitetaan (elintarvikelaki 15a §).

Kontaktimateriaalit

Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita markkinoille saattavan toimijan eli kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan elintarvikevalvontaviranomaiselle, joka merkitsee toimijan valvonnan tietojärjestelmään (elintarvikelaki 21a §).

4 Elintarvikehuoneistojen tarkastukset ja niiden sisältö

Elintarvikehuoneistojen valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään pääasiassa Oiva-arviointijärjestelmän mukaisesti. Elintarvikekohteiden tarkastushavainnot koostetaan Oiva-raporttiin ja julkistetaan Eviran määräämällä tavalla keskitetyn järjestelmän kautta Oivahymy-sivustolla (www.oivahymy.fi). Elintarvikevalvonnassa painottuu riskiperusteisuus sekä valvonnassa havaittujen epäkohtien korjaamisen seuranta uusintatarkastuksin. Tarkastuskäyntien lisäksi valvontaa voidaan tehdä myös asiakirja- ja projektitarkastuksin.

Elintarvikealan toimijalla on ensisijainen vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta. Omavalvonnalla elintarvikealan toimija pyrkii varmistamaan, että elintarvike, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä siellä harjoitettava toiminta täyttävät niille asetetut vaatimukset. Viranomaisvalvonta perustuu pääsääntöisesti elintarvikehuoneiston omavalvonnan valvontaan, joihin elintarviketurvallisuuden vaatimuksia sovelletaan. Seuraavassa taulukossa on esitetty toimijan omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan vertailu.

Toimijan omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan vertailu

Elintarvikealan toimijan tehtäviä	Viranomaisen tehtäviä
Ottaa huomioon lainsäädännön ja lainsäädännössä tapahtuvat muutokset omavalvontajärjestelmässä	Tarkastaa, että omavalvontasuunnitelma on lainsäädännön mukainen
Kuvata omavalvontasuunnitelmassa toiminnot ja omavalvonta	Tarkastaa, että toiminnot ja omavalvonta on kuvattu omavalvontasuunnitelmassa totuudenmukaisesti
Toteuttaa omavalvontaa käytännössä	Tarkastaa, menetelläänkö omavalvontasuunnitelman mukaisesti
Kohdistaa omavalvonta elintarviketurvallisuuden kannalta oleellisiin kohteisiin	Arvioida, onko omavalvonta kohdistettu oleellisiin kohteisiin
Valita omavalvontakeinot, joiden avulla varmistetaan lainsäädännön vaatimusten noudattamista	Tarkastaa ja arvioida, onko omavalvontajärjestelmän avulla mahdollista havaita poikkeamat ja epäkohdat
Pitää omavalvontajärjestelmä toimintojen tasalla	Tarkastaa omavalvontajärjestelmän päivitykset

Valvontaviranomaisen ylläpitämässä toimintajärjestelmässä (laatujärjestelmä) on tarkemmin kuvattu tarkastuksen sisältö ja tarkastuksen eri vaiheet.

Tarkastuksesta ja sen sisällöstä kerrotaan myös yleisen osan kohdassa 4.1.

4.1 Ilmoitetun elintarvikehuoneiston ensimmäinen tarkastus

Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneistoon ensimmäisen elintarvikelain mukaisen tarkastuksen. Tarkoituksena on varmistaa, että elintarvikehuoneiston tilat, laitteet ja toiminta soveltuvat ilmoitettuun toimintaan ja omavalvontasuunnitelma on toimintaan nähden riittävä. Toiminta ilmoitetussa elintarvikehuoneistossa voidaan aloittaa jo ennen ensimmäistä tarkastusta.

Ensimmäinen tarkastus tehdään ilmoitetun toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella yhden, kolmen tai kuuden kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta (taulukko alla). Tarkastus voidaan tehdä myös ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista, mikäli ilmoituksen perusteella on epäiltävissä, että elintarvike-turvallisuus tai kuluttajansuoja saattaa vaarantua. Tarkastuksen ajankohta sovitaan etukäteen toimijan kanssa. Ensimmäinen tarkastus on valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, jonka havaintojen perusteella laaditaan Oiva-raportti ja tarkastuskertomus. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen toimintaa valvotaan suunnitelluin valvontakäyntein.

Vähäriskisiin elintarvikekohteisiin tehdään ainoastaan ensimmäinen tarkastus, jolloin Oiva-järjestelmää ei sovelleta, vaan kirjoitetaan tarkastuskertomus. Tällaisia vähäriskisiä toimintoja ovat apteekkien elintarvikemyynti, kuntosalien, optikkoliikkeiden ja muiden vastaavien toimijoiden pienimuotoinen elintarvikemyynti (ei valmistusta, maahantuontia) ja pienimuotoinen elintarvikkeiden (napostelutuotteet) myynti ja tarjoilu juomatarjoilun yhteydessä. Tämän jälkeen toimintaa ei valvota säännöllisin tarkastuksin muutoin kuin epäiltäessä lainsäädännön vastaisuutta. Helposti pilaantuvia elintarvikkeita säännöllisesti ruoka-apuna (luovutuksena tai tarjoiluna) jakavan hyväntekeväisyysjärjestön tulee tehdä ilmoitus toiminnastaan ja käyttämistään tiloista oman kuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Tämän jälkeen toimintaa ei valvota säännöllisin tarkastuksin.

Ensimmäisen tarkastuksen ajankohta

Elintarvikehuoneistotyyppi	Tarkastuksen ajankohta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai huoneistossa valmistetaan elintarvikkeita, jotka on tarkoitettu erityisryhmille (esim. gluteenittomat elintarvikkeet).	kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia, ei-helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai säilytetään, kuljetetaan ja myydään pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita.	kolmen kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa myydään, säilytetään tai muuten käsitellään ainoastaan pakattuja elintarvikkeita, jotka eivät säilykseen vaadi kylmä- tai kuumasäilytystä.	kuuden kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta

4.2 Laitokseksi hyväksyttävän elintarvikehuoneiston hyväksymistarkastus

Laitokseen tehdään hyväksymistarkastus, kun asia on tullut vireille ja laitos on lähes valmis aloittamaan tuotannon. Tarkastuskäynnillä huomioidaan, että laitoksen perusrakenteet, toiminnot ja laitteisto ovat pohjapiirrokseltaan, suunnittelultaan, rakennustavaltaan, sijainniltaan ja kooltaan sellaisia, että laitokses- sa on mahdollista toimia lainsäädännön vaatimuksia noudattaen. Hyväksymistarkastuksessa arvioidaan laitoksen omavalvontasuunnitelman sisältöä ja kattavuutta. Omavalvontasuunnitelman tulee olla riittävä toimintaohje omavalvonnan toteuttamiseen ja tuotannossa mahdollisesti muodostuvien vaarojen hallitsemiseksi. Tuotannon kriittiset kohdat ja niihin liittyvien riskien hallinta tulee olla kuvattuna. Laitoksen näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma sekä tieto omavalvontatutkimuksiin käytettävästä laboratoriosta tulee olla kuvattuna. Omavalvontavalvonnassa voidaan noudattaa toimialalle laadittua hyvän käytännön ohjetta.

Hyväksymistarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus, josta käy ilmi mitä on tarkastettu ja täyttääkö laitos hyväksymisen edellyttämät vaatimukset. Tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisesti ne asiat, joiden osalta laitos ei täytä lainsäädännön vaatimuksia kuten rakenteiden tai omavalvonnan osalta. Tällöin laitosta pyydetään korjaamaan puutteet tai täydentämään hakemusta. Hyväksymistarkastuksen valvontatulosta ei julkisteta Oiva-raporttina.

4.3 Toiminnassa olevien elintarvikehuoneistojen tarkastus

Elintarvikehuoneistojen tarkastukset tehdään Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti ja pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Ilmoitettujen ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen tarkastuksiin on käytössä erilliset tarkastuslistoina toimivat valvontalomakkeet. Tarkastettavat asiat on jaettu asiakokonaisuuksiin (19 kpl) kuten "Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus" tai "Elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta". Useammin tarkastetaan sellaisia asiakokonaisuuksia, jotka voivat vaikuttaa välittömästi ja olennaisesti elintarviketurvallisuuteen. Tällaisia asioita ovat mm. puhtauteen, työskentelyhygieniaan, lämpötiloihin ja riskikontaminaatioon liittyvät asiat. Harvemmin tarkastettavia asiakokonaisuuksia ovat esimerkiksi elintarvikkeista annettavia tietoja ja jäljitettävyyttä, omavalvontasuunnitelman riittävyttä ja suunnitellun näytteenoton toteuttamista koskevat asiat. Kaikki elintarvikekohteen toimintaa koskevat asiakokonaisuudet tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Tarkastettavat asiat tulisi valita jokaiselle tarkastuskerralle siten, että julkaistu Oiva-raportti sisältää vähintään neljä asiakokonaisuutta. Oiva-arviointijärjestelmää sovelletaan vain valvontasuunnitelman mukaisiin tarkastuksiin. Elintarvikehuoneistoihin liittyvien ruokamyrkytyspäilyjen, asiakasvalitusten tai muiden selvitysten perusteella tehtävien tarkastusten valvontatuloksia ei julkisteta Oiva-raporttina.

Oiva-järjestelmän mukaisesti tehdyistä tarkastuksesta saadut valvontatulokset kirjataan viimeistään kahdeksan työpäivän kuluessa valvonnan tietojärjestelmään ja Oiva-raportti lähetetään julkaistavaksi Eviran ylläpitämälle www.oivahymy.fi -internetsivuilla. Elintarvikealan toimijan tulee laittaa Oiva-raportti esille kuluttajan nähtäville ja myös internetsivuille, mikä toimija markkinoi tai myy elintarvikkeita internetissä. Oiva-raportoinnin kautta toimijalle muodostuu myös erillinen yksityiskohtaisempi tarkastuskertomus mahdollisine toimenpidekehotuksineen. Oiva-raportissa valvontatulokset ilmoitetaan arviointiasteikolla *Oivallinen, Hyvä, Korjattavaa tai Huono*. Jos tulos on jokin muu kuin Oivallinen, lisätään raporttiin kirjallinen selitys, miksi arvosana ei ole *Oivallinen*.

- *Oivallinen*-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminta on elintarvikelainsäädännön vaatimusten mukaista.
- *Hyvä*-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminnassa havaitut pienet epäkohdat eivät heikennä elintarviketurvallisuutta eivätkä johda kuluttajaa harhaan.
- *Korjattavaa*-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminnassa todetaan elintarviketurvallisuutta heikentäviä tai kuluttajaa harhaanjohtavia epäkohtia. Epäkohdat edellytetään korjaamaan määräajassa, minkä jälkeen 10 työpäivän kuluessa tehdään uusintatarkastus. Mikäli korjauksia ei ole tehty määräaikaan mennessä, voidaan käynnistää hallinnolliset pakkokeinot.
- *Huono*-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminnassa todetaan elintarviketurvallisuutta vaarantavia tai oleellisesti kuluttajaa harhaanjohtavia epäkohtia. Elintarvikealan toimijaa edellytetään korjaamaan epäkohta välittömästi, mikä varmistetaan käynnistämällä elintarvikelain mukaiset hallinnolliset pakkokeinot ja tekemällä uusintatarkastus. *Huono*-arvio pysyy annetun mukaisena siihen asti, kunnes pakkokeinon käyttämiseen johtanut epäkohta on korjattu. Pakkokeinoprosessi voidaan keskeyttää toimijan ilmoitukseen epäkohdan korjaamisesta, mikä varmistetaan 10 työpäivän kuluessa toimijan ilmoituksesta.

Jos elintarvikehuoneisto ei kuulu Oiva-järjestelmän piiriin, tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Kertomukseen kirjataan tarkastusajankohta, tarkastuksen suorittaja ja läsnäolijat, tarkastetut kohteet, keskeiset havainnot sekä asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden perustelut.

Jos elintarvikehuoneisto on perustettu toimijan kotiin eli kotirauhanpiirissä oleviin tiloihin, elintarvikevalvontaa tehdään asiakirjatarkastuksina, koska elintarvikehuoneistoa ei voida tarkastaa rikkomatta kotirauhaa. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Jos kyseessä on terveystvaaraepäily, voidaan myös kotiin perustettuun elintarvikehuoneistoon tehdä tarkastus.

4.4 Pakkokeinojen käyttö

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet toimijan velvoittamiseksi ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Elintarvikelain 32 §:n mukaan hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa on ympäristötoimessa lievempien pakkokeinojen osalta siirretty ympäristöterveydenhuollon viranhaltijalle. Tällaisia ovat:

- elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen;
- kiello;
- elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen;
- haltuunotto; ja
- elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös.

Hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdytään myös, mikäli elintarvikehuoneisto on Oiva-järjestelmässä saanut arvosanan *Huono* tai ei ole noudattanut annettua korjauskehotusta määräajassa.

Määräysten antamiseen liittyy hallintolain mukainen asianosaisen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia vaativa tilanne, eikä kuulemista voida suorittaa. Hallinnollisten pakkokeinojen käytössä noudatetaan Eviran ohjetta, joka löytyy laatujärjestelmästä (Tekevä).

5 Valvontakohteen tarkastustiheys ja riskiluokitus

Oulun seudun ympäristötoimen elintarvikevalvontakohteet on esitetty liitteessä 1, jossa on kuvattu kohteiden lukumäärä, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika. Tarkastusaika sisältää tarkastukseen valmistautumisen, varsinaisen tarkastuksen ja tarkastuskertomuksen. Valvontakohteiden tarkastukset on alkutuotannon kohteita lukuun ottamatta suunniteltu soveltaen Eviran ohjetta elintarvikehuoneistojen riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittämisestä. Ohjeen mukaan elintarvikehuoneiston vuosittaiset tarkastustiheydet määritetään toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan. Ilmoitetut elintarvikehuoneistot on jaettu viiteen riskiluokkaan tarkastustiheyden ollessa alimmillaan kerran kolmessa vuodessa (0,35) ja enimmillään kolme kertaa vuodessa. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot on jaettu kymmeneen riskiluokkaan tarkastustiheyden vaihdellessa 1–12 kertaa vuodessa. Riskiluokitukseen vaikuttaa toiminnan laajuus, jolloin huomioidaan käsiteltävien elintarvikkeiden tuotantomääriä, annosmääriä tai asiakasmääriä. Toiminnan riskialttiuteen vaikuttavat tuotanto-olosuhteet ja tuotteisiin liittyvät vaaratekijät. Riskiin vaikuttavat mm. seuraavat tekijät:

- elintarvikkeen tyyppi (koostumus, pilaantuvuus, riskialttius)
- elintarvikkeesta annettavat tiedot (puutteelliset ja virheelliset tiedot, harhaanjohtaminen)
- toiminnan luonne (alkutuotanto, valmistus, myynti, tarjoilu, varastointi, kuljetus)
- tuotantoon ja valmistukseen liittyvät tekijät (käsittelymenetelmät, lämpötilan hallinta, kontaminaatiovaara, pakkaaminen, työskentelytavat)
- asiakasryhmät (päiväkoti-ikäisille, vanhuksille tai muille riskiryhmille elintarvikkeita valmistavat elintarvikehuoneistot)

Mikäli toimijalla on samassa elintarvikehuoneistossa useita riskitasoltaan erilaisia toimintoja, niin tarkastustiheys määräytyy suuririskisemmän toiminnan perusteella. Esimerkiksi valmistettaessa elintarvikkeita laitoskeittiössä päiväkotikäisille, on kyseessä korkeamman riskiluokan toimintaa kuin laitoskeittiössä, jossa ruokaa valmistetaan työikäisille. Tuotantolaitoksissa taas elintarvikkeiden pitemmälle jalostaminen tai sen riskiluonteisuus nostavat riskiluokkaa. Esimerkiksi kylmäsavukalan valmistus ja vakuumpakkaaminen on korkeariskisempää toimintaa kuin kalastustuotteiden valmistus kuumentamalla.

Elintarvikekohteen valvontatulokset eli Oiva-arvosanat pitemmältä valvontajaksolta voivat vaikuttaa tarkastustiheyteen. Tarkastustiheyttä lasketaan 50 %:lla, mikäli kuuden Oiva-arvioinnin tuloksena on ollut *Oivallinen* ja vuosittainen tarkastustiheys on riskiluokitustaulukon mukaan vähintään kaksi tarkastusta tai enemmän. Tarkastuksilla havaitut epäkohdat ja puutteet lisäävät tehtävien tarkastusten määrää. Uusintatarkastuksiin valvotaan, että valvontaviranomaisen antamia korjauskehotuksia ja määräaikoja noudatetaan. Mikäli kohteen valvontahistoriaan liittyy määräysten noudattamisen laiminlyöntejä, runsaasti asiakasvalituksia, takaisin vetoja tai yhteyksiä ruokamyrkytys-epidemioiden voidaan kohteen valvontatiheyttä nostaa.

Mikäli elintarvikehuoneisto toimii osan aikaa vuodesta eli yhtäjaksoisesti enintään kuusi kuukautta, voidaan tarkastustiheyttä alentaa. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot on tarkastettava vähintään kerran vuodessa ja ilmoitetut elintarvikehuoneistot kerran kolmessa vuodessa. Edellytyksenä on, että vastaavan koko vuoden toimivan hyväksytyin elintarvikehuoneiston tarkastustiheys on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa ja ilmoitetulla elintarvikehuoneistolla vähintään yksi tarkastus vuodessa.

Mikäli elintarvikehuoneisto toimii kausiluonteisesti tai satunnaisesti yhteensä alle 3 kk vuodessa, ilmoitettu elintarvikehuoneisto tarkastetaan kerran kolmessa vuodessa ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto kerran vuodessa.

Suurten tuotantolaitosten kohdalla on huomioitu laitosten käytössä olevat elintarvikealan sertifioidut laatujärjestelmät, jolloin vuosittaista tarkastusmäärää on vähennetty yhdellä tarkastuskäynnillä. Osin suurten tuotantolaitosten valvontakokemusten perusteella niihin kohdistuvat tarkastukset tehdään ohjeistusta harvemmin, mutta pitempikestoisina. Myynti- ja tarjoilupaikkojen tarkastusmääriin on lisätty valvontahistorian perusteella arvioiduksi tehtävät uusintatarkastukset, keskimäärin 10 %.

6 Näytteenottosuunnitelma

Viranomaisen voi todentaa elintarvikehuoneiston omavalvonnan toimivuutta viranomaisnäyttein. Ympäristötoimi laatii vuosittain riskiperusteisen suunnitelman omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi otettavista näytteistä ja tutkimuksista. Näytteenoton perusteena on omavalvonnan todentaminen tai omavalvonnan riittävyyden varmistaminen. Valvontasuunnitelman mukaisesta näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta peritään maksu toimijalta. Kohderyhmäkohtaiset näytemäärät on kirjattu seuraavaan taulukkoon:

Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma 2017

Näyte- tyyppi	Kohderyhmä	Näyte	Näyte- määrä/kohde	Näyte- määrä kpl/v	Analyysit
Elintarvike	Maitoalan laitokset E1000.10 E1000.20 E1000.30	Maitovalmisteet	1-5 kpl	8	<i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Liha-alan laitokset E1001.70	Lihavalmisteet	1-2 kpl	3	<i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Kala-alan laitokset E1002.10 E1002.30	Kalavalmisteet	1-2 kpl	7	<i>Listeria monocytogenes</i> vakuumpakatuista kylmäsavu- ja graavikalatuotteista, puolisiäilykkeit, kypsät listeriariskin omaavat tuotteet

Puhtausnäyte	Maitoalan laitokset E1000.10 E1000.20 E1000.30	Tuotanto- ympäristö	1-3 kpl	5	<i>Listeria monocytogenes</i>
Puhtausnäyte	Liha-alan laitokset E1001.70	Tuotanto- ympäristö	1-2 kpl	2	<i>Listeria monocytogenes, salmonella</i>
Puhtausnäyte	Kala-alan laitokset E1002.10 E1002.30	Tuotanto- ympäristö	1-2 kpl	5	<i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Tarjoilupaikat E1008.10, E1008.20, E1008.30, E1008.50, E1008,60 ja E1008,70	Helposti pilaantuvat elintarvikkeet	1-2 kpl	10	Kypsistä elintarvikkeista enterobakteerit; <i>Bacillus cereus</i> , lihatuotteista <i>Clostridium perfringens</i> . Kypsentämättömistä elintarvikkeista <i>E. coli</i> ja <i>Bacillus cereus</i> . Listeriariskin omaavista elintarvikkeista <i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Myymälät E1006.130	Pakkaamattomat helposti pilaantuvat elintarvikkeet (esim. kypsät ruoat ja salaattit, raakaliha)	1-2 kpl	10	Kypsistä elintarvikkeista enterobakteerit ja näytetyypin mukaan <i>Bacillus cereus</i> , tai <i>Listeria monocytogenes</i> . Kypsentämättömistä elintarvikkeista <i>E. coli</i> ja näytetyypin mukaan <i>Bacillus cereus, Listeria monocytogenes</i> .
Elintarvike	Leipomot E1004.30	Ruoka- ja kahvileipä	1-2 kpl	2	suolapitoisuus

6.1 Muu viranomaisnäytteenotto ja projektit

Valvontaviranomainen voi kustannuksellaan teettää tutkimuksia ottamistaan elintarvike- ja pintapuhtausnäytteistä. Elintarvikevalvonnassa voidaan ottaa kartoitusnäytteitä, ruokamyrkytyspäilynäytteitä ja muita valitusnäytteitä.

Valvontaprojektit määritellään vuosittain ja niissä otetaan huomioon Eviran tai AVI:n koordinoimat projektit, joihin valvontayksikön on perusteltua osallistua.

Valtakunnalliset elintarvikevalvonnan monivuotiset hankkeet vuodelle 2018 ovat:

- Nimisuojujattujen elintarvikkeiden valvontahanke
- Valmissalaattien patogeenit
- Gluteenittomien elintarvikkeiden pohjoismainen valvontahanke

Ympäristötoimi valvoo elintarvikkeita myös omin valvontaprojektein, joita on vuosittain 1-3 kappaletta. Ympäristötoimen elintarvikevalvonnan projektit vuodelle 2018 ovat:

- Raakojen lihatuotteiden jäljitettävyyden ja mikrobiologinen laatu tarjoilu- ja vähittäismyyntipaikoissa 2017-2018
- Sushiruokien mikrobiologinen laatu 2017-2018

Vuosittain osallistutaan Eviran koordinoimaan kemiallisten aineiden valvonta- ja seurantaohjelmien toteuttamiseen ottamalla näytteitä kasvis- ja eläinperäisistä elintarvikkeista (vierasainevalvonta).

Katso myös yleinen osio kohta 4.5.

6.2 Näytteenottajan pätevyys

Viranomaisnäytteitä elintarvikkeista voi elintarvikevalvontaviranomaisten lisäksi ottaa ulkopuolinen asiantuntija (elintarvikelaki 36§). Näytteenottopalvelun hankinnassa noudatetaan Eviran ohjetta 10506/1; Elintarvikevalvontaa varten tehtävän näytteenoton hankkiminen yksityiseltä taholta.

7 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot

Terveysvaaralla tarkoitetaan elintarvikkeessa olevaa, mitä tahansa elintarvikkeeseen kuulumatonta haitallista ominaisuutta, joka saattaa aiheuttaa vaaraa kuluttajan terveydelle. Terveysvaaran aiheuttaja voi olla ruokamyrkytyksiä aiheuttava bakteeri tai mikrobiperäinen toksiini tai ne voivat olla kemiallisia aineita, vieraita esineitä tai allergisoivia elintarvikkeen ainesosia, joita ei ole ilmoitettu elintarvikkeen pakkausmerkinnöissä. Myös erilaisiin elintarvikkeisiin liittyvät petokset kuten elintarviketietojen väärennökset voivat aiheuttaa terveysvaaraa. Terveysvaaratilanteessa toimitaan elintarvikevalvonnan toimintajärjestelmän ohjeiden (ruokamyrkytusepidemian toimintaohje, Eviran terveysvaaraohje) ja valmiussuunnitelman mukaan.

Ruokamyrkytusepidemioiden varalta toimialueen kunnissa on perustettu epidemiaselvitystyöryhmät, joihin kuuluu mm. elintarvikevalvontaviranomainen ja tartuntataudeista vastaava viranomainen. Epidemioiden selvittämiseen laadittu ohjeistus sisältyy myös ympäristötoimen erityistilannesuunnitelmaan. Ruokamyrkytystutkimuksen keskeinen tavoite on nopea sairastumisen aiheuttajan ja lähteen etsiminen, jotta voidaan estää epidemian mahdollinen leviäminen ja saada ehkäisevät toimenpiteet käyntiin.

Epidemioista tiedottaminen tapahtuu epidemiologisessa työryhmässä sovitun tiedotusmallin mukaisesti ottaen huomioon ympäristötoimen valmiussuunnitelmassa huomioidut asiat. Muuta viestintää ja tiedottamista varten on tarkempia ohjeita ympäristöterveydenhuollon toimintajärjestelmässä. Viestinnässä toimitaan Oulun kaupungin viestintäohjeiden mukaisesti.

Vastuu elintarvikkeiden vaatimusten mukaisuudesta ja mahdollisesta takaisinvedosta on elintarvikealan toimijalla. Takaisinvetotilanteessa toimitaan Eviran takaisinvento-ohjeiden mukaan. Mikäli Oulun seudun ympäristötoimen valvonta-alueella oleva toimija ei noudata velvollisuuttaan takaisinvedoissa, ryhdytään toimenpiteisiin terveydelle vaarallisten erien poistamiseksi markkinoilta.

Katso myös yleinen osa kohta 8.

8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Oulun seudun ympäristötoimen valvontasuunnitelman toteutuminen käsitellään vuosittain johtokunnassa. Elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta seurataan Oiva-valvontatulosten kehittymisellä. Seurataan, kuinka suuri osuus Oiva-järjestelmän piiriin kuuluvista toimijoista saa *Oivallinen* tai *Hyvä*-arvosanan. Tavoitteena on, että vuoden 2017 valvontatuloksista on 88 % *Oivallisia* tai *Hyviä*. *Korjattavaa*- tai *Huono*-arvosanan saaneiden kohteiden kohdalla seurataan, kuinka monessa kohteessa toiminta on parantunut seurantatarkastuksella. Pakkausmerkintätarkastusten osalta seurataan kuinka moni toimijoista noudattaa pakkausmerkintäsäädöksiä. Tavoitteena on, että merkinnät ovat kunnossa 85 %:ssa tarkastetuista valvontakohteista. Lisäksi seurataan pakkokeinojen määrää, jossa tavoitteena on, että 98 % toimijoista noudattaa elintarvikesäädöksiä.

Valvonnan tehokkuuden ja laadun osalta valvotaan tarkastusten kattavuutta, tarkastusmäärän toteutumisesta suhteessa riskiperusteisesti laadittuun elintarvikevalvontasuunnitelmaan. Tavoitteena on tarkastaa 70 % valvontasuunnitelmaan suunnitelluista tarkastuksista.

Katso myös yleinen osa 4.7 ja 4.8.

9 Muut huomioon otettavat asiat

Valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva elintarvikelain tarkoittama valvonta ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista ei-suunnitelmallista toimintaa ovat esimerkiksi:

- Elintarvikehuoneistojen hyväksyminen ja ilmoitusten käsittely
- Elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja tiedottaminen
- Elintarvikevälitteisten epidemioiden selvitystyö
- Kunnan alueella havaittujen terveydelle vaarallisten tuotteiden takaisinvento ja muut toimenpiteet
- Valtion viranomaisten avustaminen elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelman toteuttamisessa
- Lausunnot muille viranomaisille
- Elintarvikesäännösten mukaisten ilmoitusten ja raporttien tekeminen AVI:lle ja Eviralle.
- Muita kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmassa edellytettyjä asioita, jotka on jo huomioitu valvontasuunnitelman yleisessä osiossa, on kirjattu seuraavaan taulukkoon.

Elintarvikevalvontasuunnitelmaa koskevat yleiseen osioon kirjatut tiedot

	Yleisen osion kohta
Seurantaohjelmat	4.4
Hyväksytyt laboratoriot	4.5
Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	4.6
Koulutus ja ohjeistus	6
Laatujärjestelmä	5
Viestintä	9
Valvontakirjanpito	12
Valvonnasta perittävät maksut	13

10 Laki- ja säädösperusteet ja Eviran ohjeet

- Elintarvikelaki 23/2006, muutos 352/2011
- EY:n yleinen elintarvikevalvonta-asetus (EY) N:o 178/2002
- EY:n yleinen elintarvikehygieniä-asetus 852/2004
- EY:n eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus 853/2004
- EY:n eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus (EY) N:o 854/2004
- EY:n asetus rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta 882/2004
- EY:n asetus elintarvikkeiden mikrobiologista vaatimuksista (EY) N:o 2073/2005 ja siihen liittyvä Eviran ohje 10501/1
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta 1367/2011
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta 1368/2011
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 699/2011 raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus laitosten elintarvikehygieniasta 795/2014
- Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta 420/2011
- Valtioneuvoston asetus eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista 1258/2011
- Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 1365/2011
- Valtioneuvoston asetus elintarvikelain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevistä laboratorioista 1174/2006
- Elintarvikehuoneiston riskiperusteinen valvonta - Eviran ohje 16044/1
- Elintarvikehuoneiston omavalvonnan riskiperusteinen valvonta – Eviran ohje 16043/1
- Opas elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa – Eviran ohje 100011/2

- Toiminta elintarvikkeisiin liittyvissä terveysvaaratilanteissa - ohje elintarvikevalvontaviranomaisille 2012
- Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015-2019 osat I ja II. Liitteiden 1–3 päivitys vuosille 2016-2017
- Elintarvikehuoneiston riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittäminen, Eviran ohje 10503/2
- Elintarvikevalvontatietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä, Eviran ohje 10504/1

Liite 1. Elintarvikevalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018

OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA 2015–2019

Päivitys 2018

1 Johdanto

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä. Valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat terveydensuojelulaki (763/1994) ja valtakunnallinen terveydensuojelulain valvontaohjelma 2015-2019, päivitys 2018-2019.

Terveydensuojelulain muutos, jossa ilmoitusvelvollisuutta laajennettiin koskemaan vedenjakelualueita tuli voimaan 1.1.2017. Ilmoitusvelvollisuuden piiristä on poistettu kohteita, jotka on koettu vähäriskisiksi, esimerkiksi niissä oleskelun lyhytaikaisuuden perusteella. Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa terveyshaittaa aiheuttavat riskit ja seurattava niihin vaikuttavia tekijöitä.

Viranomaisen arvioi ilmoituksesta tilojen tai palvelujen käyttäjämäärän sekä toiminnan luonteen ja laajuuden siitä näkökulmasta, voiko toiminnasta syntyä terveyshaittaa. Arvioinnissa selvitetään esimerkiksi, rikotaanko toiminnassa ihoa siten, että terveysriskien hallitseminen edellyttää erityisen hyviä toimintatapoja hygienian ylläpitämiseksi, kuten esimerkiksi tatuoinnissa, vai onko toiminta vähäriskistä. Lisäksi arvioidaan tilojen tarkoituksenmukaisuutta kyseiseen toimintaan ja käyttäjämäärään nähden. Terveysriskien kannalta arvioidaan rakennuksen kuntoa, meluisuutta ja muita vastaavia tekijöitä. Toiminnasta aiheutuvaan riskiin vaikuttavat myös henkilökunnan osaaminen ja henkilöstön toimintatavat kuten siivousjärjestelyt sekä mahdollisten toiminnassa käytettävien laitteiden desinfiointimenetelmät.

Vuonna 2017 Valvira julkaisi uuden allasvesiasetuksen soveltamisohjeen (Valviran ohje 2/2017), jolla korvattiin suppeampi Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliiton julkaisema ohje vuodelta 2008. Siinä annetaan yksityiskohtaisia ohjeita käytännön työhön sekä toiminnanharjoittajille että terveydensuojeluviranomaisille uimahallien ja kylpylöiden allasvesiasetuksen (STMa 315/2002) soveltamisesta ja sillä pyritään helpottamaan toimijan ja valvojan yhteistyötä allasvesien laadunvalvonnassa ja allasilojen ja oheisilojen hygieenisenä pitämisessä.

2 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Vuoden 2017 alusta terveydensuojelulain mukaisesta ilmoitusmenettelystä poistuu kunnallisen viranomaisen velvollisuus tehdä päätös ilmoituksen johdosta. Ilmoituksen jälkeen toiminnat kokoontumishuoneistoja lukuun ottamatta tulevat suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Hyväksymistä on haettava kuitenkin edelleen talousvettä toimittavalle laitokselle, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä.

Toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, ja muun kuin 18 §:ssä tarkoitetun talousvettä toimittavan laitoksen on tehtävä terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä ilmoitus vedenjakelualueesta, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 m³/vrk.

Talousvettä toimittavan laitoksen hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka veden laadussa tai jakelussa tapahtuu toimitettavan talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Terveydensuojelulain mukainen ilmoitus on ennen toiminnan aloittamisesta tehtävä seuraavista toiminnoista käyttöönotosta tai oleellisesta muuttamisesta

1. majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta;
2. yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;
3. päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämiskaupan käyttöönotosta;
4. jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;
5. solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta;
6. sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Vastaava ilmoitus on tehtävä myös edellä mainitun toiminnan olennaisesta muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Valvira on laatinut soveltamisohjeet terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta koskien hivi-, kokoon-tumis- ja majoitushuoneistoja sekä sosiaalialan laitoksia. Ohjeet ovat Valviran verkkosivuilta.

Myös kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta terveydensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Tarkastus tehdään ainoastaan, mikäli epäillä vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastukseen on oltava terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys.

Kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa vähentää tai lisätä enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2. Tarkastustiheyden mahdollisesta vähentämisestä huolimatta valvontaohjelman painopisteinä olevat kohteet on tarkastettava sinä ajanjaksona, jona ne ovat valvontaohjelman painopisteinä.

3 Tarkastuksen sisältö

Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa antaa terveysuojeluviranomainen haitan estämiseksi tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai – määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Eri valvontakohderyhmien tarkastusten yleinen sisältö on esitetty seuraavassa taulukossa.

Terveysuojelulain valvontakohdetyypin tarkastusten yleinen sisältö

TALOUSVEDEN TOIMITTAMINEN	
<p>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015): EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentointitus vähintään 1000 m³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutumana sekä tutkimustulosten arviointi ▪ Henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen ▪ Vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus ▪ Erityistilannesuunnitelmat ja varautuminen ▪ Laitoksen suorittama käyttötarkkailu ▪ Tilojen siisteys ja kunto ▪ Vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnon seuranta ▪ Saneeraaminen ▪ Kemikaalien käyttö ja varastointi ▪ Vedenlaadusta tiedottaminen
<p>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015): Muu vedenjakelualue, veden toimitus 10-999 m³ päivässä tai 4999 henkilölle</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutumana sekä tutkimustulosten arviointi ▪ Henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen ▪ Vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus ▪ Erityistilannesuunnitelmat ja varautuminen ▪ Laitoksen suorittama käyttötarkkailu ▪ Tilojen siisteys ja kunto ▪ Vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnon seuranta ▪ Saneeraaminen ▪ Kemikaalien käyttö ja varastointi ▪ Vedenlaadusta tiedottaminen
<p>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001): Pieni vedenjakelualue, vedentointitus alle 10 m³ päivässä tai alle 50 henkilölle</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Soveltaen samat kuin yllä ▪ Toiminnan laajuus (elintarvikealan yritykset, julkinen tai kaupallinen toiminta)

<p>Veden toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle: Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi ▪ Henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen ▪ Vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus ▪ Erytystilannesuunnitelmat ja varautuminen ▪ Laitoksen suorittama käyttötarkkailu ▪ Tilojen siisteys ja kunto ▪ Vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnon seuranta ▪ Saneeraaminen ▪ Kemikaalien käyttö ja varastointi ▪ Vedenlaadusta tiedottaminen
<p>KOKOONTUMINEN, JULKISET HUVI- JA KOKOONTUMISHUONEISTOT</p>	
<p>Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet ▪ Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito ▪ Pesu- ja pukeutumistilat ▪ Käymälät ja muut sosiaalitilat ▪ Sisäilman laatu ja ilmanvaihto ▪ Toiminnan aiheuttama melu ▪ Asiakasmäärät ▪ Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ▪ Harjoitettavan toiminnan laatu ▪ Käytettävän talousveden laatu ▪ Jätehuollon järjestelyt
<p>OPETUSTOIMINTA, KOULUT JA OPPILAITOKSET</p>	
<p>Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito ▪ Siivousohjelma ja -välineet ▪ Käymälät ▪ Pesu- ja pukeutumistilat ▪ Valaistus ▪ Sisäilman laatu ja ilmanvaihdon riittävyys ▪ Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ▪ Harjoitettavan toiminnan laatu ▪ Käytettävän talousveden laatu ▪ Toiminnan aiheuttama melu ▪ Pöly ja haju ▪ Kemikaalien käsittely ja säilytys ▪ Jätehuollon järjestelyt, piha-alueet ▪ Oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden

MAJOITUSTOIMINTA,	
Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat jne.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet ▪ Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito ▪ Varustelutaso ▪ Majoitustilat, yleiset tilat, käymälät ja pesu- ja saunatilat ▪ Sisäilman laatu ja ilmanvaihto ▪ Toiminnan aiheuttama melu ▪ Asiaksmäärät ▪ Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ▪ Harjoitettavan toiminnan laatu ▪ Käytettävän talousveden laatu ▪ Jätehuollon järjestelyt
KAUNEUDENHOITOA JA IHON KÄSITTELYÄ SUORITTAVAT HUONEISTOT JA LAITOKSET	
Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito ▪ Välinehuolto ▪ Käsienpesupisteet ▪ Siivousohjelma ja -välineet ▪ Käymälät ▪ Pesu- ja pukeutumistilat ▪ Valaistus ▪ Sisäilman laatu ja ilmanvaihdon riittävyys ▪ Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ▪ Harjoitettavan toiminnan laatu ▪ Käytettävän talousveden laatu
Solariumit	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastuuhenkilö solariumin aukioloaikoina paikanpäällä ▪ Alle 18-vuotiaiden kieltä käyttää solariumia
SOSIAALIHUOLLON PALVELUT	
Lasten päiväkodit ja vastaavat Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat Vanhainkodit ja vastaavat Muut sosiaalialan yksiköt	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito ▪ Siivousohjelma ja -välineet ▪ Käymälät ▪ Pesu- ja pukeutumistilat ▪ Vaatteiden käsittely ▪ Valaistus ▪ Ilmanvaihto ▪ Sisäilman laatu ▪ Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ▪ Käytettävän talousveden laatu ▪ Melu ▪ Jätehuolto, piha- ja leikkialueet ▪ Henkilömäärät ja tilojen riittävyys henkilömäärään nähden ▪ Piha-alue

LIIKUNTA JA VIRKISTYSTOIMINTA	
<p>Yleiset uimarannat: EU-uimarannat, yli 100 uimaria päivässä, Pienet yleiset uimarannat, vähemmän kuin 100 uimaria päivässä</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Uimarannan siivous ja jätehuolto ▪ Yleiseen käyttöön tarkoitettut käymälät ja pukeutumistilat ▪ Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä ilmoitustaululla ▪ Kieltoauku, jolla kielletään koirien ja muiden kotieläinten oleskelu uimarannalla ▪ Riskit uimaveden laadulle ▪ Kävijämäärät ▪ Asetuksen (177/2008) mukaisille uimarannoille uimavesiluokitus ja uimavesiprofiili ▪ Tiedottaminen ▪ Erityistilanteisiin varautuminen
<p>Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen ▪ Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen ▪ Tulosten ja poikkeamien raportointi terveydensuojeluviranomaiselle ▪ Onko poikkeamien johdosta ryhdytty toimenpiteisiin ▪ Allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta ▪ Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä ▪ Vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, niiden huolto ja käyttötarkkailu ▪ Ilmanvaihto ja sisäilman laatu ▪ Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt ▪ Sauna- ja pesutilat ▪ Kalusteiden ja pintojen kunto ▪ Jätehuollon järjestelyt ▪ Kemikaalien käsittely ja varastointi ▪ Asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
<p>Yleiset saunat</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ▪ Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt ▪ Ilmanvaihto ja sisäilman laatu ▪ Kalusteiden ja pintojen kunto ▪ Jätehuollon järjestelyt ▪ Kemikaalien käsittely ja varastointi ▪ Asiakasmäärät ja tilojen riittävyys asiakasmäärään nähden
<p>Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä ▪ Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ▪ Kalusteiden ja pintojen kunto ▪ Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus sekä huolto ja ylläpito ▪ Ilmanvaihto ▪ Siivousjärjestelyt ▪ Pesu- ja pukeutumistilat ▪ Käymälät ▪ Jätehuolto

4 Tarkastustiheydet

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys.

Seuraavassa taulukossa on esitetty kohtetyyppikohtainen tarkastustiheys, mikä on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa.

Tässä suunnitelmassa annetaan valvonnan tarkastustiheydet kohtetyypeittäin. Terveydensuojelulain tarkastussuunnitelma on esitetty liitteessä 2. Riskinarviointi on tehty päiväkodeissa, joiden valvontasuunnitelman mukainen tarkastus tullaan tekemään joka kolmas vuosi. Aiemmin suunnitelman mukainen tarkastus tuli tehdä joka toinen vuosi. Valviran laatima malli. Tarkastustiheydet ovat seuraavassa taulukossa Valviran ohjeen mukaisia.

Suunnitelmallisen valvonnan kohtetyypit		Riski- luokka	Tarkastus- tiheys/ vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käy- tettävä aika (tuntia)
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:			
Talousveden toimittaminen	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)</i>			
	EU-raportoitava vedenjakelu- alue, vedentoimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle	3	2-1	8-15
	Muu vedenjakelualue, veden toimitus 10-999 m ³ päivässä tai 4999 henkilölle	3	2-1 (0,5*)	4-8
	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)</i>			
	Pieni vedenjakelualue, vedentoi- mitus alle 10 m ³ päivässä tai alle 50 henkilölle	2	1-0,5 (0,3*)	2-6

Veden toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)	3	2-1	4-8
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumis-huoneistot (TsL 13 § 1 mom. 2)	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikki-puistot	2	0,5-0,3	2-4
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset (TsL 13 § 1 mom. 5)	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset	2-1	0,3	5-15
Majoitustoiminta (TsL 13 § 1 mom 2.)	Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat jne.	2-1	0,2	2-4
Kauneudenhoitoa ja ihonkäsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset (TsL 13 § 1 mom. 5)	Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	2-1	0,5-0,3	2-3
	Solarium	2	0,2	2
Sosiaalihuollon palvelut (TsL 13 § 1 mom. 5)	Lasten päiväkodit ja vastaavat Lastensuojeluyksiköt Vanhainkodit Muut sosiaalialan yksiköt	2	0,5-0,3	2-6
Liikunta ja virkistystoiminta (TsL 13 § 1 mom.5)	Yleiset uimarannat: - EU-uimarannat (>100 uimaria päivässä) - pienet uimarannat (<100 uimaria päivässä)	2	1	2-4
	Yleiset altaat: Uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas	3	2-1	2-5
	Yleiset saunat	2	1	2-3
	Yleinen liikuntatila: Urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila	1	0,2	2-4

Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin osallistutaan siltä osin kuin ne pystytään toteuttamaan suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä.

5 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Suunnitelmallinen näytteenotto

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen valvontasuunnitelmaan liittyviä näytteitä otetaan vuoden 2017 aikana seuraavassa taulukossa olevan näytteenottosuunnitelman mukaisesti.

Valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto 2018	Näytemäärä
Talousveden valvontatutkimusohjelman mukaisia näytteitä	252
Uima-allasvesinäytteitä	436
Uimarantavesinäytteitä (myös talviuintipaikat)	143
Terveystieteiden tutkimuskeskuksen valvonnan yhteydessä puhtausnäytteitä	300

Talovesilaitosten riskinarviointiin perustuvat näytteenottosuunnitelmat hyväksytään vesilaitosten valvontatutkimusohjelman laatimisen yhteydessä. Vesilaitos päivittää valvontatutkimusohjelman vähintään viiden vuoden välein yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa, mikäli tarvetta ilmenee, päivitys on tehtävä tiheämmin. Suurten ns. EU vesilaitosten valvontatutkimusohjelmat saatetaan tiedoksi Oulun seudun ympäristötoimen johtokunnalle.

Suunnitelmalliseen talousveden valvontaan eivät kuulu elintarvikehuoneistojen, päiväkotien, vanhainkotien tms. omaan käyttöön tarkoitettujen kaivot. Kyseessä ei ole talousvettä toimittava laitos, koska se ei toimita vettä lopulliselle kuluttajalle vaan käyttää sitä itse.

Talovesilaitosten laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista on säädetty suurten vesilaitosten osalta sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksessa 1352/2015. Pienten vesilaitosten talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista on säädetty STM asetuksessa 401/2001.

Uima-allasvesien näytteenotosta laaditaan vuosittain uima-altaan käyttäjämäärään perustuva, allaskohdittainen näytteenottosuunnitelma. Näytteenottoitiheys voidaan puolittaa, kun allasveden klooripitoisuutta ja pH:ta mitataan jatkuvatoimisella laitteistolla ja allasveden mikrobiologinen laatu on pysynyt vaatimusten mukaisena kahden edellisen peräkkäisen vuoden aikana. Asetuksen mukaista vähimmäisnäytemäärää (4 kpl) ei kuitenkaan saa alittaa. Mikäli allasveden laatu ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, haetaan maksullinen uusintänäyte. Uima-allasvesien laatuvaatimuksista ja näytteenotosta on säädetty STM asetuksessa (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista.

Uimarantavesistä otetaan valvontasuunnitelman mukaisia näytteitä uimakauden aikana EU-uimarannoilta vähintään neljä kertaa ja muilta yleisiltä uimarannoilta kolme kertaa uimakauden aikana. Näytteenotosta laaditaan ennen uimakauden alkua ns. seurantakalenteri, jossa näytteenottoajankohdat määritellään. Lisäksi valvotaan leirintäalueiden ja leirikeskusten yhteydessä olevien uimarantojen veden

laatua toiminnasta riippuen vähintään kerran kesän aikana. Talviuintipaikoista otetaan uimakauden aikana kaksi vesinäytettä. Uimarantavesien laatuvaatimuksista ja näytteenotosta on säädetty EU-rantojen osalta STM asetuksessa (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta. Muita virallisia rantoja ja veden laatua valvotaan pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta annetun STM asetuksen (354/2008) mukaisesti.

Puhtausnäytteitä voidaan ottaa puhtaanapidon toimivuuden varmistamiseksi. Mikäli on syytä epäillä puhtaanapidon riittävyttä, voidaan näytteenotosta ja analysoinnista aiheutuneet kustannukset periä toimijalta. Osa puhtausnäytteenotosta ostetaan Scanlabilta.

Muu näytteenotto

Sisäilman terveyshaitan selvittämiseen kuuluvat tutkimukset näytteenottoineen toiminnanharjoittaja ostaa kyseiseen toimintaan erikoistuneilta yrityksiltä. Tutkimussuunnitelma ja tutkimuksessa käytetyt menetelmät tulee ennakkoon hyväksyttävä valvovalla tarkastajalla. Asumisterveyteen liittyvät tutkimukset tulee tehdä laboratoriossa, jonka Evira on hyväksynyt terveydensuojelulain (763/1994) nojalla tai kansallisessa asiantuntijalaboratoriossa (THL).

Näytteenottajan pätevyys

Talous- ja uimavesinäytteiden oton voi Valviran ohjeistuksen mukaan suorittaa muukin kuin terveydensuojeluviranomainen. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on kuitenkin varmistettava näytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet.

Suosittelavinta olisi, että näytteenottajalla on ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi (erikoistumisalana talous- ja uimavedet), mutta näytteenottajan pätevyys voidaan katsoa riittäväksi myös silloin, kun toiminnanharjoittajan näytteenottajalla on voimassa oleva vesityökortti (talous- tai uimavesi) ja riittävästi kokemusta oman alansa näytteenotosta sekä mieluiten perehdytys sertifioinnin suorittaneen henkilön toimesta. Ulkopuolisen asiantuntijan (esim. laboratorio) pätevyys voidaan katsoa riittäväksi silloin, kun näytteenottajalla on ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi (erikoistumisalana talous- ja uimavedet) tai laboratorioalan koulutus ja vähintään vuoden kokemus vesianalytiikasta sekä mieluiten perehdytys sertifioinnin suorittaneen henkilön toimesta. Perehdytyksestä ja näytteenotto-ohjeista tulee olla kirjalliset dokumentit, jotka on pyydettyäessä esitettävä terveydensuojeluviranomaiselle. Terveydensuojeluviranomainen voi kontrolloida näytteenottajan pätevyyden sopivaksi katsomallaan tavalla.

6 Valvonnan painopisteet

Oulun seudun ympäristötoimen valvonnan painopisteet ovat keskusviraston, Valvira terveydensuojelulain valvontaohjelman painopistealueiden mukaisia.

Vuoden 2018 talousveden painopistealueena on edelleen näytteenoton säädösten mukaisuuden valvonta. Lisäksi talousveden painopistealueina on talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi sekä hallinta yhdessä talousvettä toimittavien laitosten kanssa.

Terveydensuojelulain 20 §:n (voim. 27.10.2017) mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien

arviointiin ja hallintaan. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksyttävä vettä toimittavan laitoksen riskinarviointi. Riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Vuoden 2017 valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä on vesilaitoksia ohjeistettu niiden tietojen osalta, jotka on esitettävä terveydensuojeluviranomaiselle riskinarvioinnin hyväksymistä varten. Riskinarviointiin perustuvien häiriötilannesuunnitelmien valmistuttua, on ne pyydetty toimittamaan valvontaviranomaiselle tiedoksi.

Oulun seudun ympäristötoimi on laatinut erillisen, koko toimialuettaan koskevan varautumissuunnitelman. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Vesilaitoksilta saatua tietoa päivitetään Oulun seudun ympäristötoimen varautumissuunnitelmaan sitä mukaan, kun laitosten riskinarvioinnit ja siihen perustuvat häiriötilannesuunnitelmat valmistuvat.

Suunnittelukauden painopisteenä on myös kauneushoitoloiden ja vastaavan toiminnan valvonta. Ihonkäsittelyyn liittyy infektioriski tilanteisiin, joissa viruspitoista verta tai bakteereja voi päästä ihon läpi, limakalvolle (silmät, nenä, suu) tai rikkiäiselle iholle. Infektioriski voi syntyä esimerkiksi neulanpistosta, tatuoinnista, erilaisista lävistyksistä ja kuppauksesta. Valvonnassa tullaan kiinnittämään huomiota hoitotilan puhtauteen ja riittävään välinehuoltoon. Kaikkien ihon läpäisevien ja rikutun ihon kanssa kosketuksessa olevien välineiden on oltava steriilejä.

Valviran tavoitteena on, että kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava yhteistyössä eri tahojen kanssa (VnA 338/2011). Oulun seudun ympäristötoimen alueella koulutarkastukset tehdään yhteistarkastuksina. Tarkastukset tehdään yhdessä työterveyshuollon, työsuojelun ja kiinteistön edustajan kanssa. Yliopistossa tarkastukset tehdään yhdessä opiskelijaterveydenhuollon kanssa. Muiden oppilaitosten tarkastukset tehdään yhdessä oppilasterveydenhuollon kanssa.

Lisäksi valtakunnallisena tavoitteena on, että ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arvioinnin on sisällyttävä kaikkeen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvut, ympäristövaikutusten arviointimenettelyt sekä erilaiset lausunnot rakennusvalvontaviranomaisille, jne. Lausuntojen antaminen on lisätty yhdeksi painopisteeksi koko ohjelmakaudelle. Ympäristöterveydenhuollon edustaja on mukana viikoittain kokoontuvassa Oulun rakennusvalvonnan teknisessä työryhmässä. Rakennuslupaani liittyviä lausuntoja annetaan myös muiden kuntien rakennusvalvontaviranomaisille. Ympäristötoimessa vireillä olevista ympäristöluvista on pyydetty ympäristöterveydenhuollon lausunto. Muille viranomaisille lausunnot on annettu yhteislausuntona ympäristösuojelun kanssa. Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta liikelaitos toimii ympäristö- ja terveydensuojeluviranomaisena.

Uudessa asumisterveysasetuksessa korostetaan sisäilmantutkimusten kokonaisarviointia, yhden yksittäisen ohjearvon ylitys ei välttämättä tarkoita terveyshaittaa. Terveydensuojeluviranomainen voi teettää tutkimuksia vain terveydensuojelulain (49 §) mukaisilla ulkopuolisilla asiantuntijoilla. Nämä asiantuntijat ovat STM:n nimeämän toimijan sertifioimia henkilöitä. Tältä osin on myös yhteistyötä rakennusvalvontaviranomaisten kanssa.

Terveydensuojelun valvonnan painopisteet 2015–2019 (Valvira)

Kohde	2015 – 2019 Terveydensuojelulain painopisteet
Talousvesi	<ul style="list-style-type: none"> • Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi • Valvontayksikön oman vesihuollon häiriötilannesuunnitelman laatiminen • Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa
Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnot, jotka läpäisevät ihon (esim. tatuointi, kuppaus)
Terveydellisten olojen valvonta	<p>Laadukkaat sisäilmaselvitykset:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä (koulut, päiväkodit ja yksityiset asunnot) • Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa
Lausunnot	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristölupa jne.)

7 Muut huomioon otettavat asiat

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista ei-suunnitelmallista toimintaa ovat esimerkiksi:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja niihin kuuluvat tarkastukset
- varautumissuunnitelman laatiminen
- talousvesi- ja uimavesiepidemia koskevat selvitykset
- asumisterveyteen ja koulujen, päiväkotien yms. sisäilmaongelmiin liittyvät tarkastukset ja neuvottelut
- asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- lausunnot muille viranomaisille
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana sekä toiminnan kehittäminen ja toiminnasta raportointi

Oulun seudulla tehdään myös kansainväliseen sopimukseen kuuluvia alusten saniteettitarkastuksia. Oulussa sijaitsee maailman terveysjärjestö (WHO) terveys säännösten mukainen satama. Terveydensuojeluviranomaisen on varauduttava kansainvälisessä laivaliikenteessä olevien alusten tarkastusten tekemiseen. Tämä koskee valvontayksiköitä, joiden alueella on satama, joka on valtuutettu myöntämään todistuksia saniteettitarkastuksista Maailman terveysjärjestön (WHO) kansainvälisen terveys säännösten mukaisesti. Valvontayksiköillä on oltava toimintamallit ja varautumissuunnitelmat menettelytavoista sellaisia tilanteita varten, että aluksella havaitaan vakavia terveysuhkia.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita valvotaan yhteydenottojen perusteella. Nämä suunnitelmattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia.

8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valviran ohjeen mukaan valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Kattavuus kuvataan liittämällä arviointiin selvitys toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä ja näytteenotosta valvontakohdetyypeittäin.

Suurten vesilaitosten tiedonkeruulomakkeet toimitetaan aluehallintovirastoon vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. EU-uimarantojen tiedonkeruulomakkeet toimitetaan aluehallintovirastoon vuosittain heti uimakauden jälkeen syyskuun loppuun mennessä. Terveydensuojelulain valvontatiedot siirtyvät Digia- valvonnan tietojärjestelmästä valtakunnalliseen YHTI – tiedonkeruujärjestelmään.

9 Laki- ja säädösperusteet ja Valviran ohjeet

- Terveydensuojelulaki (763/1994)
- Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- STM asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- STM asetus (545/2015) asunnon ja muun oleskelutilanterveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista eli ns. asumisterveysasetus
- STM asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM:n asetus elintarvikkeiden tai talousveden välityksellä leviävien ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämisestä (251/2007)
- Valtioneuvoston asetus elintarvikelain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista (1174/2006)
- Valvira oppaita 3:2007: Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusmenettelyn soveltamisohje: Sosiaalialan laitokset ja huoneistot
- Valviran ohje 2/2017: Allasvesiasetuksen soveltamisohje, uima-allasveden laatu ja valvonta
- Valviran, sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto: Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusmenettelyn soveltamisohje: Julkiset huvi-, kokoontumis- ja majoitushuoneistot
- Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisystä suun terveydenhuollosta 380/2009
- Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015–2019, Päivitys 2018-2019

[Liite 2. Terveydensuojelulain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018](#)

OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TUPAKKALAIN VALVONTA- SUUNNITELMA 2015–2019

Päivitys 2018

1 Johdanto

Tupakkalain valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat tupakkalaki, valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) ja tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma 2015-2019, päivitys 2018-2019. Oulun seudun ympäristötoimen valvontasuunnitelma vuosille 2015 – 2019 on laadittu Valviran 2018 valvontaohjelman pohjalta.

Tupakkalain valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

Uusi tupakkalaki (549/2016) tuli voimaan 15.8.2016. Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle. Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Tavoitteena on myös ehkäistä nuoria aloittamasta tupakkatuotteiden käyttöä ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä ja kannustaa ihmisiä lopettamaan tupakkatuotteiden käyttö. Lailla halutaan myös vähentää tupakoimattomien altistumista tupakansavulle. EU:n tupakkatuotedirektiivi edellytti muun muassa, että tunnusomaiset maut eli muut kuin tupakkamaut kiellettiin savukkeista ja kääretupakasta. Tekstivaroitusten lisäksi Suomessa myytäviin tupakkapakkauksiin on tullut kuvavaroitukset.

Lakimuutoksen myötä sääntelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nikotiinilliset ja nikotiinittomat nesteet. Nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista eikä nesteissä saa olla esimerkiksi karkki- ja hedelmämakuja. Sähkösavukkeita ei saa käyttää tupakoimattomissa tiloissa eikä pitää esillä vähittäismyynnissä. Uusi tupakkalaki velvoittaa myös tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyyjiä tekemään ilmoituksen valvovalle viranomaiselle.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lainsäädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja -rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin osalta.

Oulun seudun ympäristötoimi myöntää myyntipaikkakohtaisen vähittäismyyntiluvan elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan tupakkatuotteiden myyntiin, jos hakija on esittänyt laissa mainitut asiapaperit ja selvitykset. Myyntiluvasta peritään Oulun seudun ympäristötoimen taksan mukainen maksu.

Valvonnan maksullisuus on muutettu koskemaan ainoastaan vähittäis- ja tukkumyynnin valvontaa. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset sisältyvät vuosimaksuun. Vuosittainen myyntipistekohtainen valvontamaksu on 500 euroon. Muu tupakkalain, kuten ravintoloiden tupakointitilojen, valvonta on maksutonta.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupahakemusten sekä nikotiininesteiden ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittelymaksut perustuvat edelleen niiden käsittelystä aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin.

Uuden tupakkain mukaan asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä perittävä maksu perustuu hakemuksen käsittelystä aiheutuviin kustannuksiin.

2 Tarkastukset ja niiden sisältö

Kunta valvoo tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten toteutumista alueellaan.

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhdenmukaistamisen vuoksi Valvira on julkaissut syksyllä 2017 uudet valtakunnalliset tarkastuslomakepohjat.

Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta tehdään pääasiallisesti erillisenä tarkastuksena toimintaluokkiin

- 1) Tupakointikiellot ja -rajoitukset sekä
- 2) Tupakkalain alaisten tuotteiden myynti ja markkinointi

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakointitilalliset ravintolat sekä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat. Katso myös yleinen osa kohta 4.1.

Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia kohdetyyppejä ovat muun muassa päiväkotien ja koulujen sisätilat ja ulkoalueet. Terveystieteiden mukaisen valvonnan yhteydessä katsotaan, näkykö alueella merkkejä tupakoinnista.

2.1 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Tupakkalain mukaan tupakointi on kielletty yleisön, työntekijöiden tai asiakkaiden käytössä olevissa sisätiloissa. Tupakointikielto koskee niin rakennuksia, kulkuneuvoja kuin muita vastaavia sisätiloja. Tietyissä tapauksissa tupakointi on kielletty myös ulkotiloissa. Tällaisia tiloja ovat yleisten tilaisuuksien katokset tai katsomot tai muut tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetut tilat sekä päiväkotien ja oppilaitosten ulkotilat.

Tupakkalaissa olevia tupakointikieltoja ja -rajoituksia sovelletaan myös vesipiipun tai yrttisavukkeen polttamiseen sekä sähkösavukkeen käyttämiseen. Vaikka tupakointikiellot eivät koske savuttomien tupakkatuotteiden käyttämistä (esimerkiksi nuuska), tällaisten tuotteiden käyttö on kuitenkin tupakkalain mukaan kiellettyä lasten ja nuorten käyttöön tarkoitetuissa sisä- ja ulkotiloissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa. Tupakointi on kielletty myös yksityisessä kulkuneuvossa silloin, kun kydyssä on alle 15-vuotias.

Tupakointikieltojen ja -rajoitusten suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvat tupakointitilalliset ravintolat. Tupakkalain mukaisella tarkastuskäynnillä tupakointitilalliseen ravitsemisliikkeeseen käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Säännöllisen valvonnan piiriin kuulumattomat tupakkalain 74 §:n kohteet tarkastetaan tarvittaessa ilmoitusten perusteella. Muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä puututaan tupakkalain kieltojen ja rajoitusten rikkomuksiin. Tupakointitilallisten ravintoloiden tarkastusten yleinen sisältö on esitetty taulukossa Tupakkalain valvontakohtetyyppien tarkastusten yleinen sisältö.

2.2 Tupakkalain alaisten tuotteiden myynti ja markkinointi

Vuonna 2016 voimaan tulleen tupakkalain soveltamisala laajeni koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi myös sähkösavukelaitteita, niissä käytettäviä nesteitä (nikotiinillisiä ja nikotiinittomia) sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasvipörsäisiä tuotteita (esim. yrttisavukkeita, vesipiipputupakkaa).

Tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin ja markkinoinnin tarkastusten yleinen sisältö on esitetty seuraavassa taulukossa.

Tupakkalain valvontakohdetyypien tarkastusten yleinen sisältö

Tupakkalain valvontakohde- tyyppi	Tarkastuksella huomioidaan
<p>Tupakointikieltojen ja - rajoitusten valvonta</p>	<p>Tupakointitila</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tupakointitilan käytön vaatimukset ▪ Tupakointitilan hyväksyntä, rakenne, koko ja sijainti ▪ Tupakointitilassa työskentelyä koskevat vaatimuksen ja tilan tuuletus ▪ Tupakointitilan ilmanvaihto ja laitteisto ▪ Ravitsemisliikkeen tupakointitilan käyttö ja valvonta ▪ Ravitsemisliikkeen tupakointitilan muut merkinnät <p>Omavalvonta</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta tilanhaltijan toimesta ▪ Tupakointitilan ilmanvaihdon tarkistaminen ja kirjaaminen ▪ Ravitsemisliikkeen tupakointitilan omavalvontasuunnitelma <p>Opasteet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tupakointikielto-opasteet
<p>Tupakkalain alaisten tuotteiden myynti ja markkinointi</p>	<p>Myyntiä ja myyntilupaa koskevat yleiset asiat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Myyntiä ja myyntilupaa koskevat yleiset asiat ▪ Viranomaiselle ilmoitettujen tietojen oikeellisuus ▪ Myyntiä koskevat ikäraajat <p>Omavalvonta</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Omavalvontasuunnitelman yleinen vaatimustenmukaisuus ▪ Omavalvontasuunnitelman saatavuus ▪ Työntekijöiden perehdytys <p>Myyntipiste</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jatkuva valvonta ▪ Myyntikieltoilmoitus ja sen esilläpito ▪ Myyntilupa-asiakirjan esilläpito ▪ Tuotteiden sijoittelu myyntipisteessä (ml. esilläpitokiello) ▪ Kuvasto ja luettelo <p>Tupakkatuotteet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tupakkatuotteiden ominaisuuksien lainmukaisuus ▪ Tupakkatuotteista tehdyt ilmoitukset

	<p>Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaukset</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuotteiden myynti vähittäismyyntipakkauksissa ▪ Vähittäismyyntipakkausten muoto ja koko ▪ Vähittäismyyntipakkausten sisältämä tieto (mm. terveysvaroitukset) ▪ Vähittäismyyntipakkausten kielletyt merkinnät <p>Sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nikotiininesteen myynti täyttösäiliöissä, kertakäyttöisessä sähkösavukkeessa tai patruunassa ▪ Nikotiininestettä sisältävän sähkösavukkeen ja/tai täytösäiliön koko ▪ Sähkösavukelaitteiden ja täyttösäiliöiden ominaisuuksien lainmukaisuus ▪ Nesteiden ominaisuuksien lainmukaisuus ▪ Sähkösavukelaitteista ja nesteistä tehdyt ilmoitukset <p>Sähkösavukkeiden ja nesteiden vähittäismyyntipakkaukset</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuotteiden myynti vähittäismyyntipakkauksissa ▪ Vähittäismyyntipakkausten sisältämän tieto (mm. terveysvaroitukset) ▪ Sähkösavukkeissa ja täyttösäiliöissä olevat merkinnät ▪ Vähittäismyyntipakkausten kielletyt merkinnät <p>Poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden ilmoitukset <p>Poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkaukset</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuotteiden myynti vähittäismyyntipakkauksissa ▪ Vähittäismyyntipakkausten sisältämä tieto (mm. varoitusmerkinnät) ▪ Vähittäismyyntipakkausten kielletyt merkinnät <p>Muut kiellot ja rajoitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiettyjen tuotteiden myyntikielto ▪ Etämyyntikielto ▪ Automaattisten myyntilaitteiden kiello ▪ Hintahyvityksen kiello ▪ Markkinointikiello ▪ Tukkumyynnin rajoitukset
--	---

3 Tarkastustiheys ja tarkastuksiin keskimääräisesti käytettävä aika

Valvontasuunnitelman tarkastustiheys perustuu Valviran laatimaan valtakunnalliseen valvontaohjelmaan vuosille 2015–2019, päivitys 2018-2019. Oulun seudun ympäristötoimen tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä, suunnitellut tarkastustiheydet ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika ovat liitteessä 3.

Valviran antama ohje eri kohdetyyppien tarkastustiheyksistä ja tarkastukseen keskimäärin käytettävästä ajasta on seuraavassa taulukossa.

Tupakkalain kohdetyyppien tarkastustiheydet ja tarkastukseen käytetty aika Valviran ohjeen mukaan

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (h)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemislake, jossa on erillinen tupakointitila	0,3	2
Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5	2
	Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti	0,5	2

4 Tupakkalain valvonnan painopisteet valvontaohjelmakaudella 2015-2019

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Tupakkalain valvontaohjelmassa 2015-2019 painopistealueet määritellään erikseen tupakointikieltoihin ja -rajoituksiin sekä tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiin ja markkinointiin.

Tupakointi on tupakkalain mukaan pääsääntöisesti kielletty sisätiloissa, jotka ovat yleisön, työntekijöiden tai asiakkaiden käytössä. Tupakointi voidaan kuitenkin sallia sisätilaan rakennetussa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain nojalla.

Ravintoloiden tupakointitiloja koskeva sääntely tuli voimaan vuonna 2007. Vanhimmat tupakointitilat ovat näin ollen saavuttaneet 10 vuoden iän. Tupakointitilojen toimivuuden kannalta on olennaista, että tiloja on huollettu tarvittavin väliajoin. Ravintoloiden tupakointitilat ovat tämän vuoksi tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa painopistealueina vuosina 2018-2019.

Toimintavuosi	2015	2016	2017	2018	2019
Tupakointikiellot ja -rajoitukset		Ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet		Ravintoloiden tupakointitilat	

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti, muu luovutus ja välittäminen alle 18-vuotiaalle on kielletty. Kielto koskee myös tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden ja sähkösavukkeiden elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa myyntiä tai muuta luovuttamista. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntiä on rajoitettu luvanvaraisuudella ja poistamalla tupakkatuotteet, tupakan vastikkeet, sähkösavukkeet ja nikotiininesteet vähittäismyyntipaikoista kuluttajien näkyviltä.

Vuonna 2016 voimaan tulleen tupakkalain soveltamisala laajeni koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi myös sähkösavukelaitteita, niissä käytettäviä nesteitä (nikotiinillisia ja nikotiinittomia) sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita (esim. yrttisavukkeita, vesipiipputupakkaa). Vuosina 2018–2019 tupakkalain valvontaohjelman painopistealueina myynnin ja markkinoinnin osalta ovat erikoisliikkeet, jotka myyvät lähes yksinomaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita.

Toisena merkittävänä osa-alueena myynnin ja markkinoinnin kannalta ovat tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset. Uudessa tupakkalaissa vähittäismyyntipakkausten ominaisuuksia säädelään erittäin yksityiskohtaisesti. Muuttunut sääntely koskee pääsääntöisesti kaikkia uuden tupakkalain piirissä olevia tuotteita ja niiden vähittäismyyntipakkauksia. Vähittäismyyntipakkaukset ovat toisena painopistealueena vuosina 2018-2019 myynnin ja markkinoinnin valvonnassa. Myyntipakkausten valvonta toteutetaan projektiluontoisesti.

Toimintavuosi	2015	2016	2017	2018	2019
Myynti ja markkinointi	Tupakan vastikkeiden ja tupakkajäljelmien mainonnallinen esillepano			Erikoisliikkeet sekä vähittäismyyntipakkaukset	

5 Muut huomioon otettavat asiat

Tupakkalain valvonnassa ei rutiiniluonteisesti oteta näytteitä. Tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä, tupakointivälineitä ja tupakan vastikkeita otetaan tarvittaessa näytteeksi ja tutkimuksiin.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva tupakkalain tarkoittama valvonta ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista ei-suunnitelmallista toimintaa ovat esimerkiksi erilaiset yllättävät valvontatapaukset. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan ja vastaavien tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, mainontaa, tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden tai niiden tavaramerkkien esilläpitoa tai tupakointikieltojen rikkomista.

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on tarkoituksenmukaista tarkastaa myös lääkelain mukainen nikotiinikorvaustuotteiden myynti.

Lisäksi on huomioitava, että tupakkalain vähittäismyyntilupahakemusten ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittely, toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen vaativat voimavaroja.

Euroopan unionin uusi tupakkatuotedirektiivi hyväksyttiin ja julkaistiin huhtikuussa 2014. Kansallisella tasolla direktiivin säädökset sisällytettiin kansalliseen lainsäädäntöön, kun uusi tupakkalaki tuli voimaan 15.8.2016. Direktiivi toi uusia säännöksiä muun muassa tupakkatuotepakkauksessa oleviin terveysvaroituksiin, tupakkatuotteiden ainesosiin sekä tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden etämyynnistä. Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden etämyynti on kielletty. Näin ollen tuotteita ei voi myydä internetin, puhelin tai muun etäviestimen välityksellä. Kielto koskee niin rajat ylittävää kuin rajojen sisällä tapahtuvaa myyntiä.

Valvira pitää yllä julkista tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukku- ja vähittäismyyntirekisteriä. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää nikotiinivalmisteiden myyntiluparekisteriä.

6 Laki- ja säädösperusteet

- Tupakkalaki (549/2016)
- Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista (601/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita koskevista standardeista ja ilmoituksista (592/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä (591/2016)
- Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015-2019

[Liite 3. Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2018](#)